

Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 25 (1702)

П'ятниця, 22 червня 2012 р.

Видається з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

ПІСНЯ ОДИНОКОГО ПТАХА...

У кожній нації, народу і навіть маленької соціальної групи протягом віків виробилися власні звичаї і традиції. Це — втілені в рухи і слова світовідчуття, світосприймання та взаємовідносини між людиною і природою, людиною з людиною. Цими неписаними законами і сьогодні керуються в найменших щоденних і найбільших всенародних справах. За ними, як найміцнішими елементами, що об'єднують людей в один народ, він розпізнається на сучасному етапі і в історич-

ному минулому, розвивається його духовна культура. Це цілісний колоритний світ із вмотивованими для певних свят обрядовими ритуалами, піснями, атрибутами і матеріалізованими захисниками — оберегами.

Повертаючись обличчям до духовної культури народів, що населяють Кримський півострів, до забутих джерел, що живили їхній дух, оберігали чистоту душі, допомагали пояснювати незрозуміле, відповідно діяти і жити, Всеукраїнський інформаційно-культурний

центр започаткував у серпні минулого року цикл семінарів з вивчення національних обрядів, девізом яких є вислів: «Через традиції і культуру — до міжнародного діалогу і розвитку добросусідства в Криму». На першій зустрічі цієї тематики з провідними культурологами та етнографами півострова йшлося про історичні традиції і сучасні віяння кримськотатарського весілля з практичним відтворенням обряду.

Другий семінар, проведений нещодавно в залі Кримської респуб-

ліканської універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка, відкрив його учасникам мальовничий і загадковий світ традицій та обрядів кримчацького народу. Його ще називають народом, схожим на одинокого птаха. Чому одинокого? Тому що ця етнічна тюркомовна група, якій, за визначенням учених, — більше двох тисяч років, пройшовши довгий шлях від дев'ятисот дворів у XIII-XV століттях у Карасубазарі, нині Білогірську, головному регіоні проживання кримчаків, до 10-12 тисяч чоловік на початку 1940-х років, перебуває на межі зникнення.

(Закінчення на 16-й стор.)

ОТАК
ЖИВЕМО...

ТУРБОТА
ПРО ЛЮДЕЙ
ЧИ ПЕРЕДВИБОРНІ
ЗАБАВИ?

стор. 3

МИ ЄСТЬ
НАРОД?

ЄВГЕН
МАЛАНЮК.
МАЛО-
РОСІЙСТВО

стор. 5

СВІТ
ОСВІТИ

ОСВІЧЕНІ
ГРОМАДЯНИ —
ОКРАСА
БАТЬКІВЩИНИ

стор. 7

КОМАНДА ПРОГРАЛА, А КРАЇНА ВИГРАЛА?

Збірна України завершила виступи на домашньому Євро, програвши в останньому матчі групового раунду команді Англії 0:1.

Весь перший тайм команда жорстко боролася, але забити не зуміла. Пропустили гол українці на початку другого тайму. Руні після навісу й кількох рикошетів головою відправив м'яч у сітку воріт.

На 63-й хвилині після удару Марка Девіча англійський захисник вивів м'яча із порожніх воріт. Судячи з відеоповтору, м'яч перетнув лінію воріт після рикошету від голкіпера, але угорський арбітр гол не зарахував. Таким чином, збірна України завершила виступи на Євро-2012 на третьому місці в групі.

* * *

Прем'єр-міністр Микола Азаров радить не робити трагедії з програшу України у вирішальному матчі Євро-2012 з Англією, внаслідок

чого українським футболістам не вдалося вийти до чвертьфіналу чемпіонату. Про це він заявив у середу, відкриваючи засідання уряду.

«Наші хлопці боролися самовіддано, до останньої хвилини намагалися вирвати перемогу. Я впевнений, що збірна України здатна перемагати найсильніших суперників. Але спорт є спорт — у ньому, як і в житті, є все: і удача, і випадковості, і помилки, і несправедливість. З цього не треба робити трагедію. Головна перемога України, як ска-

зав президент УЄФА Платіні, вже відбулась — ми продемонстрували всьому світу, що здатні вирішувати найскладніші завдання, в короткий термін кардинально осучаснювати інфраструктуру тощо. Наша країна перемогла скептиків і недругів, які бажали провалу великого свята спорту в Україні», — зазначив М. Азаров.

Він додав, що перемоги України у футболі обов'язково будуть, а для цього необхідно по всій країні відновлювати спортивну інфраструктуру, дбати про дитячий футбол, вирощувати «власних гравців»...

Це був гол!

КРИМСЬКА СВИТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудоий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Регістраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1,
тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

ЗА ВІЛЬНИЙ ДОСТУП НА ПЛЯЖІ НЕСУТЬ ПЕРСОНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКИ ПРИБЕРЕЖНИХ МІСТ І СЕЛИЩ КРИМУ

У Криму з 558 пляжів 219 є громадськими, тобто вільними і безперешкодними для проходження і відпочинку громадян. Із загальної кількості пляжів 400 місць відпочинку біля моря вже пройшли паспортизацію, що свідчить про готовність до курортного сезону. Про це міністр курортів і туризму АРК Олександр Лієв повідомив на виїзній колегії Міністерства курортів і туризму Криму в Євпаторії.
«У Криму вперше створено єдиний реєстр пляжів, завдяки якому всі відомства — і СЕС, і МНС, і мінкурортів, і місцеві органи влади мають чітке уявлення про те, скільки пляжів у Криму. На сьогодні з 558 пляжів 498 подали заявки на паспортизацію, з яких 400 — вже отримали паспорти, що свідчить про готовність до курортного сезону», — повідомив Олександр Лієв.
За його словами, понад 50 пляжів у Криму не подавали заявок на паспортизацію і

навряд чи її пройдуть через невідповідність вимогам технічної безпеки і санітарних норм. «Насамперед це стосується селища Миколаївка, пляжна інфраструктура якого до сезону не готова», — повідомив міністр.
Коментуючи готовність кримських пляжів до сезону, прем'єр АРК Анатолій Могильов заявив, що у випадку, якщо організації, які взяли в оренду пляжі, не бажають проходити паспортизацію, місцеві органи влади повинні порушувати цю проблему на сесії та ініціювати питання про розірвання договору з несумлінним орендарем.
«Вилучайте пляжі з користування і видавайте їх іншим об'єктам або санаторіям, якщо не хочуть подавати заявки і пройти паспортизацію», — доручив А. Могильов.
Крім того, прем'єр заявив, що керівники прибережних міст і селищ Криму несуть персональну відповідальність

за вільний доступ на пляжі.
«Я звертаюся до всіх присутніх керівників: ви відповідаєте за кожен шлагбаум, незаконно встановлений на пляжі. У вас є відповідальність, повноваження, тому приймайте рішення щодо знесення шлагбаумів і забезпечення вільного доступу до моря».
Нагадаємо, що з 558 пляжів у Криму 339 належать санаторіям і курортам, а також дитячим оздоровчим установам, 219 пляжів є громадськими і відкритими для користування.
* * *
У Криму морська вода відповідає санітарним нормам. Про це в Євпаторії на виїзній нараді з питань проведення курортного сезону повідомила головний санітарний лікар АРК Наталія Пеньковська, передає кореспондент УКРІН-ФОРМУ.
«З початку оздоровчої кампанії в Криму взято до 700 проб морської води. Відхилень від норми не виявлено, констатувала Наталія Пеньковська.

вано», — повідомила Наталія Пеньковська.
За її словами, на якість морської води значно вплинула реконструкція каналізаційно-очисних споруд у селищі Рибаче під Алуштою, а також ремонт очисних споруд у с. Малий Маяк під Алуштою, в Міжнародному дитячому центрі «Артек» і в смт. Леніне.
Крім того Наталія Пеньковська повідомила, що під час цієї дитячої оздоровчої кампанії в Криму вже почали працювати 543 табори, що на 15% більше, ніж минулого року.
«Важливо, що цього літа в Криму на три дитячі оздоровчі установи стало більше за рахунок відновлення роботи в регіонах АРК саме стаціонарних таборів, а не просто пришкільних майданчиків», — повідомила начальниця кримської СЕС.
Вона поінформувала, що під час перевірок дитячих оздоровчих установ проведено майже 185 різних перевірок з організації харчування дітей і 200 перевірок питної води на бактерійно-хімічні показники. Відхилень від норм не виявлено, констатувала Наталія Пеньковська.

ПОТІК ТУРИСТІВ ДО КРИМУ ВЖЕ ПЕРЕВИЩИВ МІЛЬЙОН

На 18 червня цього року число туристів, які прибули до Криму, становило 1 млн. 95 тис. осіб, що на 8% більше, ніж у 2011 році за аналогічний період.
Про це повідомляє курортно-інформаційний центр Автономної Республіки Крим.
«Збільшення туристичного потоку, особливо збільшення кількості організованих туристів, обов'язково позначиться на бюджеті Республіки Крим. Ті доходи, які отримає Крим від туризму, прямуватимуть на реалізацію інфраструктурних і соціальних планів уряду автономії», — зазначив голова Ради міністрів АРК Анатолій Могильов.
Найбільший приріст у регіонах Кримського півострова спостерігається в Судаку та Феодосії, де на 20% і 15% відповідно виросла кількість організованих відпочивальників. В Євпаторії та Алушті цей показник збільшився на 7% і 5%. А ось у Ялті кількість організованих туристів залишилася на рівні минулого року.
Міністр курортів і туризму Криму Олександр Лієв додає, що кількість зарубіжних туристів зросла майже на 10%. «В основному цього року побільшало зарубіжних туристів з Білорусії та Росії. Для нас дуже важливо, що це зростання сталося передусім в сегменті організованих туристів. Саме цього ми і прагнули», — сказав він.
За даними Міністерства курортів і туризму, зі всіх напрямів СНД і країн Європейського Союзу за допомогою авіасполучення до Криму прибуло 156 тис. осіб, що на 14,1% більше за показники 2011 р.
«Примітно, що кількість росіян, які прибули до Криму авіатранспортом, збільшилася на 26% порівняно з 2011 р. При цьому географія авіарейсів істотно розширилася, особливо на території СНД. За останній рік встановлено стабільне авіасполучення з містами Баку, Мінськ, Нижній Новгород тощо», — зазначив віце-прем'єр АРК Георгій Псарьов.
Автотранспортом до автономії прибуло на 20% більше туристів, ніж торік. Залізничний турпотік залишився на рівні 2011 р.
Нагадаємо, під час підготовки до курортного сезону 2012 р. кримський санаторно-курортний бізнес вклав у реконструкцію об'єктів розміщення і прилеглих до них територій понад 1 млрд. грн. власного прибутку.
Крім того Міністерство курортів і туризму автономії проводило «Дні Криму» в регіонах України, Росії, країнах Балтії та Азербайджані.
Специфіці роботи у кримській туристичній сфері було навчено представників більш як 600 туристичних агентств і понад тисячу лікарів цих регіонів.
Сергій ПАВЛІВ

Херсонес. Фото О. Носаненка

НА ЗДОБУТТЯ ПРЕМІЇ ІМЕНІ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

Державний комітет телебачення і радіомовлення нагадує про те, що з 1 червня до 10 серпня 2012 року триває прийом творів на здобуття премії імені В'ячеслава Чорновола за кращу публіцистичну роботу у галузі журналістики.
До дня народження видатного громадського та політичного діяча В'ячеслава Чорновола — 24 грудня, починаючи з 2004 року, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 27.06.03 р. № 979 «Про премію імені В'ячеслава Чорновола за кращу публіцистичну роботу в галузі журналістики» (зі змінами) щорічно присуджується премія його імені у розмірі 5 тис. гривень за рахунок коштів, передбачених на ці цілі у державному бюджеті Державному комітету телебачення і радіомовлення України.
На здобуття премії приймаються нові оригінальні публіцистичні твори у галузі журналістики, що сприяють утвердженню історичної пам'яті народу, його національної свідомості та самобутності, спрямовані на державотворення і демократизацію українського суспільства. Твори мають бути опубліковані (оприлюднені) у завершеному вигляді протягом останніх трьох років, але не пізніше, ніж за півроку до їх висунення на здобуття премії. За рішенням Комітету книги до розгляду не приймаються.

Можуть бути висунуті роботи окремих осіб і творчих колективів у складі не більше 5 осіб.
На розгляд Комітету подаються:
— клопотання про присудження премії з короткою характеристикою публікації (твору) та його автора (авторів);
— примірник публікації (твору) на матеріальному носіїві з підтвердженням його оприлюднення (примірники друкованих засобів масової інформації, телепередачі та радіопрограм на компакт-дисках у форматі DVD); назва ЗМІ, номер, дата виходу у світ із зазначенням району, міста, області тощо;
— копія паспорта, у разі висунення на здобуття премії колективу — копії паспортів кожного члена колективу.
Адреса: 01001, м. Київ, вул. Прорізна, 2, Державний комітет телебачення і радіомовлення України, тел./факс (044) 278-86-96.
З Положенням про премію імені В'ячеслава Чорновола за кращу публіцистичну роботу у галузі журналістики, затвердженим наказом Державного комітету телебачення і радіомовлення України від 12 вересня 2003 № 225/556 (зі змінами), можна ознайомитися на сайті Держкомтелерадіо України в рубриці «Виставки, конкурси, премії», підрозділ «Премії».
А. Л. МУРАХОВСЬКИЙ, перший заступник голови Держкомтелерадіо України

«ЧЕРВОНА РУТА» ВІДКРИВАЄ НОВІ ЗІРКИ!

Кримський республіканський відбірковий конкурс проходить у м. Сімферополі 23 червня 2012 р. у Сімферопольському музичному училищі ім. П. І. Чайковського (вул. Набережна, 31), початок о 9.00 годині.

Ваша перепустка на фестиваль — три пісні українською мовою та оригінальне творче обличчя! І жодних вступних внесків!!! «Червона рута» дає шанс молодим і невідомим стати популярними, модними і хітовими! Звертайтеся за довідками і подавайте заявки у Кримський республіканський навчаль-

но-методичний центр культури і мистецтв (вул. Р. Люксембург, 11-А, відділ народної творчості).
Тел. для довідок: 25-01-90, 27-62-61; ел. адреса для отримання форм заявок: nmcki.nt@gmail.com
ВХІД ВІЛЬНИЙ

ТУРБОТА ПРО ЛЮДЕЙ ЧИ ПЕРЕДВИБОРНІ ЗАБАВИ?

Політологи вважають, що остаточне ухвалення Закону про мовну політику в Україні має відбутися вже після парламентських канікул — інакше це буде пострілом холостими, бо закон нібито не відповідає очікуванням російськомовного виборця, а про реакцію патріотично налаштованих громадян і говорити не доводиться. А ось поки вариться ця передвиборна юшка — багатьом таки хочеться її скуштувати, оздоблюючи приправою із власних фантазій та відчуваючи неабияку вдячність шеф-кухареві. До речі, компетентні правники кажуть, що прийняття міжнародної хартії щодо регіональних мов зможе набрати чинності лише тоді, коли вона буде ратифікована не дев'ятьма країнами із сорока восьми, а переважною більшістю. Тож запровадження відповідного закону в Україні — це акт внутрішньої ініціативи з міжнародними обов'язками аж ніяк не пов'язаний, як бідкається один з його ініціаторів Вадим Колесніченко.

Прорахувалася в часі і кримська влада, бо, схоже, саме передвиборною забавою є й запровадження в Криму «Соціальної карти кримчанина».

Вже кілька разів по кримському ТБ крутили один і той самий ролик: молода мама дякує «партії і уряду» за дешеві памперси, що так потрібні її малюкові. Щоправда, мами одержують — такі досить солідну суму після народження дитини, але сімейний бюджет передбачає не лише закупівлю цього засобу гігієни, без якого, до речі, бабусі малюків успішно виростили їхніх матусь.

А ось доля літніх людей є по-справжньому невтішною, особливо інвалідів, кількість яких зростає з кожним прожитим роком. Бо, якщо хвора людина в працездатному віці таки могла заробити якусь копійчину, а ще й мала пенсію за інвалідністю, то, сягнувши пенсійного віку, залишилася з тим мізером, який одержала у вигляді трудової пенсії. А те, що інваліди не бувають ні льотчиками, ні шахтарями, ні керівниками високого рівня, які непогано заробляють собі на старість, важко заперечити. Ось і постає перед літньою хворою людиною вибір: яку пенсію обрати, чи трудову, чи за інвалідністю? Але, здебільшого, і та, й інша дорівнює мінімальній. А у пенсіонера як було, так і залишається два «гастрономи», перший з яких — аптека. Минуло

вже кілька років, як познімали з інвалідів і пільги за оплату комунальних послуг, посилаючись на те, що нібито в інших країнах пострадянського простору їх немає. А ось те, що в Росії інваліди третьої групи одержують по тисячі рублів до пенсії додатково (а першої та другої — більше), чомусь не афішується, не згадується і про той факт, що ліки для інвалідів усіх груп там безкоштовні, хоча порівняно з нашими в абсолютному виразі вони є дешевшими навіть попри те, що рубль в чотири рази дешевший за гривню. Встріте прийшовши до влади, президент Росії збільшив пенсії пересічних громадян не на сто гривень (це — якщо по максимуму), а на 50%, військовим же пенсіонерам, й без того не бідним, — втричі (війська ж мають бути відданими президентові).

Тож, коли кримське телебачення затрубило про соціальну карту кримчанина, завдяки якій найнедоленіші зможуть дешевше купляти продукти і ліки, люди похввалилися.

А незабаром ті, «хто має пільги та право на призначення субсидій», одержали і соціальні карти. До них — інструкція з красивим портретом голови Ради міністрів Анатолія Могильова. В його зверненні до кримчан йдеться про «вже підписані договори з провідними торговельними і аптеч-

зичену гарненьку пластикову соціальну карту кримчанина і вирушаю за покупками. Скільки ж гривень вдасться заощадити? Зрештою, багато і не обіцяють. На товари торговельної мережі «Кримспоживспілки» — не менше 5%, на товари в мережах кількох супермаркетів — не менше 7%. І це — за винятком товарів, на які діє державне регулювання цін, тобто молочних продуктів, хліба, овочів і круп. Зате в аптеках (без винятку) обіцяється знижка на 7%.

Але реальні результати експерименту перебільшили (вірніше, «переменили») всі очікування. Жодна із низки аптек мікрорайону, що представляють різні мережі, зробити знижку не погодилися. А у «Мед-фармі» пояснили, що вже стомилися відбиватися від пільговиків, які сваряться і вимагають те, що їм було обіцяно. «Ми їм відповідаємо так: усі претензії до тих, хто видавав вам цю карту», — пояснила провізор.

Лише в державній аптеці фірми «Форма» мені повідомили, що соціальна карта набуде чинності в липні. Можливо, це станеться, скажімо, і в «Мед-сервісі», де й без того власникам пенсійного посвідчення надається знижка в 7%. Але чому про це я довідалася лише в десятій аптеці міста, і така я не одна, бо, видаючи соціальні карти, про терміни їхньої дії ніхто не повідомляв, та і у засобах масової інформації не було про це чути.

У магазинах, в яких udało дослідити ситуацію, теж не все зрозуміло: мережа магазинів «Яблуко», названа в переліку «Учасників програми «Соціальна карта», обмежила свої послуги лише одним маркетом у Сімферополі, що розташований в мікрорайоні вулиці Героїв Сталінграда, який обслуговує тільки місцевих, бо інші «паломники» навряд чи будуть діставатися в цей віддалений мікрорайон дешевою маршрутною (іншого зв'язку з ним немає). Липня тут не дочікуються.

А ось в магазині «Фуршет» мого мікрорайону соціальна карта нікого не пригломщила. В ньому взагалі всі бажаючі пенсіонери (незалежно від рівня пенсії і додаткових прибутків) можуть оформити дисконтну картку, яка передбачає знижку вартості у 7% на всі товари, окрім вже названих раніше. Але громадяни, котрим дійсно сутужно з коштами, все ж таки здебільшого відвіду-

ють магазин, який знаходиться поряд, що належить до мережі агроварного бізнесу («АТБ»). Тут відбуваються постійні акції, в середньому з тридцятивідсотковими знижками, і зниження цін на продукти, термін зберігання яких невдовзі спливає, та і загальний рівень цін суттєво нижчий, ніж той, на який можуть розраховувати пільгові покупці у «Фуршеті». Тому його відвідувачі із соціальними картами до конкурентів не втечуть.

У магазинах мережі «Везучик», керівництво яких теж позиціонується як «соціально-відповідальне», щодо власників соціальних карт також поки що не мають ніяких розпоряджень. Жодна система навіть мізерних пільг тут ніколи не працювала і навряд чи запрацює через два тижні.

В результаті відчуті переваги власника соціальної карти мені таки не вдалося. І добре, якщо липень позначиться хоч щонайменшими позитивними змінами, бо краще вже дорікати кримському уряду за те, що не подбав про належну поінформованість населення, ніж за черговий обман і без того зневіреного люду, пов'язаний із невдалими передвиборними піар-технологіями. Хай навіть розмов буде на сто гривень, а вигоди — на десять копійок, та все одно краще, ніж отаке ігнорування своїх обіцянок.

А людина, яку бачимо на цій фотографії (обличчя не показує-

мо з етичних міркувань), за «Соціальною картою кримчанина» не зверталася. Бо вона — пенсіонер, якому за сімдесят, та інвалід, який ледь рухається з допомогою милиць, — «трудоголик»: й досі працює сторожем. Тож і грошей має понад норму. І взагалі, цьому чоловікові не до мовної політики і не до соціальних забав — йому б дожити свій вік у мирі та спокої, не пересилуючи себе щомиті. Невже не дочекається? Невже не дочекаємось дійсної, а не показушної турботи своєї держави за умови, що віддали їй молодість і здоров'я?

Тамара СОЛОВЕЙ

* * *

P. S. Для повноти враження звернулася на «гарячу лінію» у Міністерство праці і соціальної політики АРК. Мої припущення підтвердилися: соціальні послуги повинні надаватися вже сьогодні, і права на них мають пільгові категорії громадян, прибутки яких не перевищує 2400 грн. на особу. Але ця розмова водночас дещо змінила мій настрій. Бо чим би не керувався голова Ради міністрів Криму, виступаючи зі своєю ініціативою, «соціально-відповідальний» бізнес не вправі ставитися таким чином до вже узгоджених із владою рішень. До речі, і його «піснеспів» про те, що все це бізнесменам не тільки до душі, але навіть і вигідно, теж лунав у телефірі...

ними мережами про надання спеціальних знижок на продукти харчування і ліки категоріям населення, які більше за всіх цього потребують». А ще — про «створення на півострові соціально орієнтованої системи торговельного обслуговування» та адресну спрямованість пільг.

Тож, Крим, можливо, і є сприятливою для збагачення територією, але не для всіх. Згідно зі статистикою, в теплі місяці року Сімферополь є найдорожчим містом по всій Україні, у той же час, як «блага», пов'язані з курортним сезоном, на більшу частину його мешканців не поширюються.

Тому беру в руки щойно по-

літній града, який обслуговує тільки місцевих, бо інші «паломники» навряд чи будуть діставатися в цей віддалений мікрорайон дешевою маршрутною (іншого зв'язку з ним немає). Липня тут не дочікуються.

А ось в магазині «Фуршет» мого мікрорайону соціальна карта нікого не пригломщила. В ньому взагалі всі бажаючі пенсіонери (незалежно від рівня пенсії і додаткових прибутків) можуть оформити дисконтну картку, яка передбачає знижку вартості у 7% на всі товари, окрім вже названих раніше. Але громадяни, котрим дійсно сутужно з коштами, все ж таки здебільшого відвіду-

ють магазин, який знаходиться поряд, що належить до мережі агроварного бізнесу («АТБ»). Тут відбуваються постійні акції, в середньому з тридцятивідсотковими знижками, і зниження цін на продукти, термін зберігання яких невдовзі спливає, та і загальний рівень цін суттєво нижчий, ніж той, на який можуть розраховувати пільгові покупці у «Фуршеті». Тому його відвідувачі із соціальними картами до конкурентів не втечуть.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ІНФОРМУЄ

До Міністерства охорони здоров'я України продовжують надходити численні звернення громадян щодо шахрайських дій осіб, котрі реалізують дієтичні добавки населенню, реклама яких транслюється центральними радіохвилями України, друкованими виданнями тощо. МОЗ України звертається до населення з проханням бути обачними та не потрапляти на «гачок» шахраїв.

Особи, видаючи себе за посадових осіб страхової групи МОЗ України та структурних підрозділів Міністерства, пропонують компенсації за неефективне лікування дієтичними добавками та, ко-

ристуючись довірою людей, привласнюють їхні кошти (вимагають повернути різницю в нарахованій компенсації).

Наголошуємо, що в структурі Міністерства охорони здоров'я України та серед підпорядкованих Міністерству підприємств страхової групи МОЗ України не існує. Відшкодування матеріальних збитків не входить до повноважень Міністерства охорони здоров'я України.

Відповідно до Ліцензійного реєстру МОЗ України ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики Київському реабілітаційному центру

«Здоров'я», Київському оздоровчому центру та іншим псевдомедичним закладам, які пропонують лікування дієтичними добавками за значно завищеною ціною, не видавалися.

Міністерство охорони здоров'я України сповістило з даного питання Генеральну прокуратуру України та постійно співпрацює з Міністерством внутрішніх справ України.

З метою недопущення введення в оману населення та випадків реклами дієтичних добавок без погодження з центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я Міністерством повідомлено всі відповідні органи контролю щодо додержання законодавства про рекламу.

В УКРАЇНІ З'ЯВЛЯТЬСЯ СОЦІАЛЬНІ ДІЛЬНИЧНІ

Вже незабаром практично в кожному населеному пункті України працюватимуть 12 тисяч соціальних дільничних. Про це повідомив перший віце-прем'єр-міністр — міністр соціальної політики України Сергій Тігіпко під час перебування з робочою поїздкою у Миколаєві, передає кореспондент УКРІНФОРМУ.

СКІЛЬКИ КОШТУЄ СЕКУНДА?

Показ передвибірних роликів під час прямої трансляції матчів Євро-2012 з 21.00 коштує 513 гривень за секунду. Про це пише «Українська правда», журналісти якої звернулись до відділу реклами Першого Націо-

нального. У проміжку між 19.00 і 21.00 ціни дещо нижчі — 376 гривень за секунду.

Один з лідерів трансляції — передвибірний ролик Наталі Королевської «У мене є мрія». Його тривалість — 31 секунда, тобто він обходиться рекламодавцям

за один показ майже в 13 тисяч гривень. Під час перерви між 1 та 2 таймами футбольних трансляцій цей ролик з'являється мінімум тричі. Загалом — 39 тисяч гривень за 15 хвилин.

Окрім Королевської, в ефірі також з'являються ролики Партії регіонів та об'єднаної опозиції...

СЕВАСТОПОЛЬ СВЯТКОВИЙ

14 червня Севастополю виповнилося 229 років. Дата — хоч і не ювілейна, проте святкуватимуть її не один тиждень. Першим грандіозним заходом, що зібрав тисячі мешканців міста і його гостей, став День Історичного бульвару, організований Національним музеєм героїчної оборони та звільнення Севастополя.

Красень-бульвар приймав гостей уже в 23-й раз, засвідчуючи добру традицію збиратися у цьому шанованому для всіх місці, аби згадати історію та переосмислити сьогодення. Біля будівлі Панорами зібралися сотні сева-стопольців та гостей міста.

Того дня на алеях бульвару розмістилися близько 70 виставок і композицій. Серед них — 12 фондів колекцій музею з мало-відомими експонатами, що зберігаються у запасниках. Деякі з них: стенди з фотографіями, газети, журнали, наукові довідки про історичне минуле міста, можна побачити лише раз на рік — в День Історичного бульвару, на таких ось грандіозних виставках під відкритим небом. На жаль, приміщення музею — тіснувати, — кажуть наукові співробітники закладу.

Цільне місце у святкуванні Дня Історичного бульвару традиційно відводиться параді військово-історичних клубів. Цього разу 17 таких клубів: з України, Росії та Білорусі пройшли урочистою ходою по головному кільцю міста та реконструювали епізод бою між росіянами і французами часів Кримської війни 1854-1855 років.

З дозволу керівництва музею героїчної оборони та звільнення Севастополя у рамках параду військово-історичних клубів вперше вулицями Севастополя пересувалася раритетна гармата часів Кримської війни.

Не обійшлося і без курйозів: причеплена до реконструйованого автомобіля гармата на

колісах зробила його неповоротким та спричинила зіткнення з автомобілем марки «Ауді». Обійшлося без жертв та трагічних ушкоджень сучасної і раритетної техніки. Пригода потішила веселий натовп, що зібрався подивитися на незвичне ДТП.

Програма свята Історичного бульвару містила також концертно-розважальні заходи — виступи творчих колективів міста, а також обох флотів, конкурсні туристично-краєзнавчі програми, вільні відвідини Панорами оборони Севастополя і виставкових залів музею.

Свої культурні надбання демонстрували 30 національно-культурних товариств, близько 20 громадських організацій, приватні особи. Бажаючі могли скуштувати страви національ-

ної кухні різних народів, що населяють Крим та Севастополь, ознайомитися з творчістю народних митців, придбати сувеніри та з задоволенням поспівати й потанцювати разом з представниками різних етносів і народностей.

Традиційні українські вироби: вишиті рушники, мережані серветки, глиняний посуд, писанки, українські книги тощо демонстрували відвідувачам майстрині з місцевого осередку товариства «Просвіта». Вони готові були розповісти всім бажаючим про традиції та звичаї українського народу від прадавніх часів до сьогодення.

Була у нашої виставки й потужна підтримка — Мирослав Андрійович Мамчак. Військовий журналіст, громадський діяч, автор цілої низки книг про історію держави, Українського військового флоту, збірок гуморесок на військову тематику тощо.

Засмучені проектом закону про мови, ухваленим нещодавно в стінах Верховної Ради у першому читанні, просвітяни розмістили думку зведеного політолога щодо цього закону поруч з українськими експонатами. Можна сказати, експонували свій біль і протест.

Відвідини Панорами героїчної оборони Севастополя та екскурсії в стінах музею того дня були безплатними. Городяни могли також безкоштовно переглянути у павільйоні музею героїчної оборони та звільнення Севастополя фільм Олександра Ханжонкова «Оборона Севастополя». Картина була знята у 1911 році в Севастополі й стала першою вітчизняною повнометражною кінострічкою.

Святкування Дня Історичного бульвару продовжилось концертом творчих самодіяльних колективів на сцені, розташованій біля будівлі Панорами.

Лідія СТЕПКО

Фото автора

ДЕНЬ СЕВАСТОПОЛЯ: ВСЬО РОСІЯ!

14 червня 2012 року на честь відзначення Дня Севастополя відбулися міські урочисті збори у театрі ім. Луначарського. Дивне якість у нас місто, відзначаємо 229-ті роковини міста, коли зовсім недавно відзначали півтори тисячі років його частин — Інкерману і Херсонесу, 2,5 тисячі — Балаклаві, та й Північна сторона, яка раніше мала назву Ахтияр, тягне не менше, ніж на 600 років. Але святкуємо 229, ніби до приходу сюди російського флоту життя на території нашого міста не існувало. Святкування колоніальних свят севастопольськими аборигенами продовжується.

На зборах не відчувалося, що місто є українським і утримується коштом українського народу. Державна мова була показово проігнорована як у промовах, так і на концерті. На урочистостях російською мовою зачитали поздравлення севастопольцями від Президента України Віктора Януковича. «Севастопольці і сьогодні є взірцем справжнього патріотизму та любові до рідної землі. Саме вам — найтепліші слова глибокої вдячності й шани за безцінний скарб, який ви передаєте у спадок прийдешнім поколінням, — честь, гідність та військову виправку», — звучало зі сцени у російськомовному викладі.

І дійсно, безцінний скарб патріотизму могли спостерігати присутні в залі. У цьому патріотич-

ному скарбі України як державі не існувало. Про державну адекватність замовників і режисерів цього «святкового» дійства свідчить творче перевтілення гасла ПР «Україна для людей» — у «Дворянський бал», розпоряджались яким князь Володимир, імператриця Катерина II з князем Потьомкіним та адміралами Лазарев і Нахімов. Серед присутніх на заздалегідь оголошених урочистих зборах «дворяни» не просиділи з ніби російськими VIP-місцями. Решті зали дали зрозуміти, що саме для цих, новітніх «дворян», готують севастопольські власті українське місто Севастополь. Гордіми господарями виділялися представники російського флоту.

Вже увійшло в традицію міської державної адміністрації, а це вона проводила урочисті збори, на День міста ігнорувати Державний Гімн України. Замість нього українські державні службовці від 6 до 1 рангів зі слюзами на очах стоячи слухали гімн, вірніше, російську колоніальну брехливу пісеньку про нібито неприступний Севастополь, який є гордістю і славою російських моряків, тобто теперішній гімн міста, який натхненно виконували артисти російського флоту. З чорноморськими співаками намагалися змагатися в любові до мови «російських крест'янів» і артисти музичного Центру

ВМС України, які, спливаючи потім під прожекторами, виводили, що рідна мова їм не мила. Високі ордени імені українських видатних гетьманів від українського Президента чіплялися на груди виключно ветеранам і членам Союзу радянських офіцерів, які колонами ходять під червоними прапорами і ганьблять тих же гетьманів.

Не було на сцені і Державного прапора України. На збори не запросили ветеранів ВМС України та тих, хто стояв біля витоків національного державного будівництва у Севастополі. Саме в цьому, треба думати, Президент вгледів «неповторну самобутність і колорит» Севастополя. У центрі зборів красувалися народні депутати Лебедев і Колесніченко. І хоч вони не є корінними севастопольцями і майже нічого путнього не зробили місту, з їхніх виступів проглядалося неприкрите бажання за допомогою севастопольців знову потрапити до Верховної Ради України.

Подібний сплеск патріотизму по-севастопольськи відбувся і напередодні під час святкування Дня Історичного бульвару. Ні у виступах, ні у демонстраціях-параді історичних клубів, ні на концерті українське слово, українська пісня не звучали. Єдина «Просвіта» виставила свою виставку книг і вишиванок та просвітянський хор завзято демонстрував

свою державність до офіційного початку свята.

Отже, спостережливий глядач міг зробити висновок: у Севастополі протягом останніх 229 років українці не жили, не живуть зараз, і у місті Військово-Морські Сили не існують. Українці за місто з ворогами не боролися, на флоті Чорноморському ніколи не служили, свою кров на численних війнах не проливали і місто після воєнної розрухи не відбудовували.

Всьо Росія! Як сказав один з ряжених акторів: «Радий, панове, що місто знаходиться в надійних руках»... Ось тільки в чийх?

Мирослав МАМЧАК

* * *

ТИМ ЧАСОМ... Україна виявилася лише на 5-му місці в списку країн, яких жителі Росії називають найближчими друзями й союзниками РФ. Про це свідчать результати соціологічного дослідження, проведеного російською недержавною дослідницькою організацією «Левада-Центр».

На першому місці перебуває Білорусь — її згадали 34% респондентів, на другому — Казахстан (28%), на третьому — Німеччина (17%), на четвертому — Китай (16%), а Україна посіла тільки п'яту позицію з 13%.

Опитування було проведено наприкінці травня 2012 року серед 1604 громадян Росії віком 18 років і старших у 130 населених пунктах 45 регіонів країни.

Теоретична стаття «Малоросійство» одного з найінтелектуальніших митців української еміграції та новітньої вітчизняної літератури, українського письменника, поета, культуролога-енциклопедиста, публіциста, літературного критика Євгена Маланюка (1897-1968) була опублікована у Нью-Йорку ще 1959 року, але не втратила своєї актуальності й сьогодні, у чому наші читачі мають нагоду пересвідчитися особисто...

Поняття малоросійство, втім сенсі, в якому тут ужито, не мало б обмежуватися українським лише світом.

Кожна многонаціональна держава, не виключаючи навіть найбільш національно-упорядкованих імперій, в процесі свого історичного існування витворювала своєрідний пересічний тип імперської людини. Згадаймо ще донедавна пам'ятний нам тип, наприклад, австрійця, який, без особливих перешкод, міг бути одночасно чехом чи хорватом, поляком чи русином-українцем. Політична мудрість старого Риму, який очолював світову імперію, але ніколи не «романізував» своїх колоній, як би ще дотлівала в устрою віденської імперії Габсбургів. Правда, протягом XIX ст. в колишній Австро-Угорщині проривалися тенденції до адміністративного, якщо вже не німечення, то, принаймні, живлюючи зловісної назви недавнього минулого, глянцшальтування (*вирівнювання* — Л. К.). Але такі намагання були випадковими й околицями світового характеру чогось упланованого. Тип австрійця, цебто — поміж-чи понаднаціональний тип громадянина й мешканця наднаціональної монархії — формувалася автоматично, хоч і досить зовнішньо, розуміється. Більш ускладнені, але все ж подібні процеси в'язалися з виникненням типу британця або колоніального (а раніш і метропольного) француза. Вже досить відмінний характер мали аналогічні явища на терені германським, особливо — германо-пруським, отже, вже східноєвропейським. Але засадничо інакший образ бачимо на властивості сході Європи.

На теренах, що офіційно називаються нині СРСР, а зазвичай, просто «Росією», процеси не так творення, як роблення загальноімперського типу — мали характер, радикально відмінний вже хоча б тому, що державний устрій московської, згодом петербурзької, а від сорока літ знову московської імперії — не знав, не знає і знати не хоче жодної особистості: ані особистої, ані суспільної, ані національної, ані навіть регіональної чи класової. Тому процес формування в Росії типу імперської людини — «росіянина» — не був ані процесом історичним, ані процесом взагалі⁽¹⁾. Це був брутальний, масово-механічний виріб, виконуваний терористично-поліційною машиною тотально-зентралізованої держави. І, власне тому, що був то механістичний виріб, цебто акція видирання з живого організму підбитих і обезвладнених націй — окремих їх шматків, — імперський тип «росіянина» не постав. В умовах характеристичної мішанини понять «нація — етнос» і «держава — імперія» державна машина в практиці механічно нагнала старі національні організми під етнічний рівень московської маси з метою, розуміється, творити єдиноділімий нарід — російський, російський чи советський, вірніш, «народ» — в специфічно-російським розумінні цього слова.

Результатом такої наполегливої й планової чинності державної машини було з'явлення типу не росіянина, а лише: малороса, малополяка, малогрузина і навіть малосибіряка. До речі, щоб це не звучало парадоксом, пошлося на недавнє минуле суспільства польського, в якому тип польського малороса був безперечним соціологічним фактом.

Духовним виразом і як би сублімацією цього факту був, наприклад, Роман Дмовський як політик та ідеолог, і ціла дмовщина т. зв. демократії народової, що саме своєю малоросійством отруїла в зародку новопосталу Польську державу і в львиній долі спричинилася до її упадку⁽²⁾.

Що ж таке малорос?

Це — тип національно-дефективний, скалічений психічно, духовно, а в наслідках, часом — і расово.

На нашій Батьківщині, головним історичним родовищем цього людського типу, він набрав особливо патологічного і зовсім не такого простого характеру, як, на перший погляд, здавалося б.

Завдяки такому, а не іншому, перебігові історичного процесу на нашій землі, тип малороса ставав (принаймні, по містечках і містах) масовим, а що найгірше, традиційним. І треба припускати, що способами, так би мовити, малоросійського виробництва вже на Москві були розроблені протягом не одного століття, а система тієї продукції не віднини має під собою солідну, сказати б, наукову базу. Сучасні советські спеці, хоч як озброєні терором і модерними здобутками науки «а-ля Павлов», безумовно, дуже уважно перелістували й вчитуються в історичні документи багатющих архівів Посольського (й Питошного) Приказу XVI-XVII ст., Малоросійської Колегії XVIII ст., III Отделенія та Охранки XIX ст.

У нас фатально закорінилося майже переконання, що малорос — то, мовляв, неосвічений, примітивний, недорозвинений українець без національної свідомості, словом, як то кажуть, темна маса. Вистачить, мовляв, його при допомозі «Просвіти» просвітити, переконати й усвідомити — і справа поладжена. Але кожен, хто давав собі труду зупинитися на цій проблемі, знає, наскільки вищеподана схема далека від дійсності.

Малоросійство, хоч явище часте і кількісне, — найменш дотикало основну нашу національну масу — селянство (що нас не мусить особливо тишити, бо не маса творить історію). У нас малоросійство було завжди хворобою не лише півінтелігентською, але — й передовсім — інтелігентською, отже, поразало верству, що мала виконувати роль мозкового центру нації.

І в цім — суть проблеми.

І тут одразу ж треба виключити той тип простолоду, який любив повторяти «моя хата скраю», або при польських конскрипціях називав себе полшучком чи тугейшим, як при радянських переписах записував свою національність «русский»: то є лише мімікрія і самооборона, за якими тягнуться віки гіркого досвіду.

Скажемо коротко і забігаючи наперед: проблема українського малоросійства є однією з найважливіших, якщо не центральних проблем, безпосередньо зв'язаних з нашою основною проблемою — проблемою державності. Що більше: це є та проблема, що першою встане перед державними мужами вже Державної України. І ще довго, в часі тривання й стабілізації державності, та проблема стоятиме першоплановим завданням, а для самої державності — грізним мemento (нагадуванням).

Малоросійство-бо — наша історична хвороба (В. Липинський називав її хворобою бездержавності), хвороба многовікова, отже, хронічна. Ні часові застрики (*уколи — Л. К.*), ні навіть хірургія — тут не допоможуть. Її треба буде довгі-довгі десятиліття ізживати.

II

Намагаючись викладати що тему мовою стислою, з нахилом навіть до академізму, все ж відчуваєш труднощі при формулюванні думок, щоб вони були легко-схопні, дохідливі. Впливає це з самої ускладненої істоти теми. Тому звернемося до ілюстрацій, взятих чи то з історії, чи то з літератури.

Не с'ягатимемо аж до праісторії. Зазначимо лише, що малоросіянство, певно, віддавня сприяли природні багатства і щедрі підсоння нашої єдиної на світі Батьківщини. Плями майбутнього малоросійства, помітні вже в нашій Середньовіччі («люди татарські»), яскравіють в добах литовській та козацькій. За гетьманування Виговського і в наступній Руїні — малоросійство українське стає вже чинником політичним і виходить на арену історії.

Переяслав року 1654 той чинник як би залегалізував, і він, бувши спочатку чисто чуттєвою й психологічною вадою, об'єктивно дає пізніші очевидні паралелі національно-державній волі, а дедалі — агентуру й п'яту колону Москви. Брюховецький — з одного боку, Тетеря — з другого: ось два обличчя малоросійства за Руїни. Але ще Мартин Пушкар, полковник полтавський, встає зловісним символом малоросійства помельниччини, символом знівечення перемоги під Конотопом, символом, що веде хід нашої історії аж до полтавської катастрофи, бо Кочубейщина — то був плід довгих десятиліть.

Якщо колись з'явиться історія Українського Малоросійства, то автор її саме Мартина Пушкар, правдоподібно, проголосить батьком малоросійства. Бо, повторюючи, все-реч популярній у нас думці, малоросійство — то не московське і не ще яке-небудь фільство. То — неміч, хвороба, каліцтво внутрішньонаціональне. Це — національне пороженство. Це, кажучи московською урядовою мовою XVII століття, — шатость черкасская, а кажучи мовою такого експерта, як царина Катерина Друга, це — самоотверженість малоросійська. Отже, є то логічне степенування: хитливість, зрадливість, зрада і агентурність. Аж до часів наступних і нам найближчих.

Московське чи інше фільство (їх було кілька в нашій історії) — то є можливий напрям нашої національної політики, і в цім сенсі був «перяяславський» момент московське фільства в політиці Богдана Великого, як московськими були цілі десятиліття національної політики великого Івана Мазепи. Як туркофільство Петра Дорошенка. Як змушене полонофільство Виговського чи — на наших очах — Петлюри. Всі ці приклади — то політика чи тактика.

Але малоросійство — це не політика і навіть

не тактика, лише завжди апріорна і тотальна капітуляція.

Капітуляція ще перед боєм.

Московське (як всяке інше фільство) перепокладає власну, контрольовану волю, отже, теоретично кажучи, може міститися в границях національної чи, тим більше, державної політики, але малоросійство, як яскравий прояв паралічу політичної волі і думки, завжди є поза межами якої-небудь національної політики — взагалі.

Діячі Центральної Ради малоросами не були. Вони були здебільше тими, що їх окреслюється виразом «свідомі українці» (року 1918 досить двозначно казали «перекопані українці»). Але майбутній історик не зможе політику Центральної Ради пояснити інакше, як присутністю в ній політичного малоросійства, яким були люди того покоління отруєні: брак найелементарнішого національного інстинкту і параліч політичної волі — були наявні.

З коротеньких спогадів генерала Врангеля, який в імперській гвардії був підлеглим Скоропадського, видно, що гетьман роздумував навіть над історіософією України⁽³⁾.

Але ці роздуми відбувалися літом року 1918 — отже,

Євген
МАЛАНЮК

МАЛОРОСІЙСТВО

були і спізнені, й абстрактні: історію треба було тоді вже творити, владу, якою б обмеженою вона тоді не була, — здійснювати шохвилями, бо час був рахований. Гетьман Павло Скоропадський під багатьма оглядами стояв неспівмірно вище від більшості лідерів Центральної Ради, але й він був і сином доби, і ровесником покоління. Якщо не комплекс малоросійства, то напевно «комплекс Гоголя» тяжив і над ним. Павло Скоропадський залишив нам класичний приклад українського політичного гамлетизму, який, до речі, тісно зв'язаний з традиційним малоросіянством. І в цім була трагедія і Батьківщини, і її нещасливого сина, який на чужині залишився їй вірним аж до смерті.

III

В нормальній, незмалоросійшеній психіці кожного сина свого народу існують своєрідні «умовні рефлекси» національного інстинкту: чорне — біле, добре — зле, вірне — невірне, чисте — нечисте, Боже — диявольське.

В малоросійстві ці рефлекси пригасають і слабнуть, часом аж до повного їх зануку. В такому стані сама-но праця інтелекту не помагає, бо буде завжди спізнена. Навіть розроблена, зафіксована і по архівах (зазвичай нечитаною) переховувана національно-політична мисль не може винагородити того інстинктивного розуму, що його називаємо часом природним, часом мужицьким, і який тісно зв'язаний з волею і характером. Цього «природного» розуму не може замінити жодна школа, жоден титул чи диплом. Історичне малоросійство або той розум редукувало до розмірів «мужицької арифметики», або його наркотизувало різними міфами (спільна віра, спільний цар, спільний соціалізм чи брак географічних кордонів), або — просто вижирало, як мікроб вижирає живу тканину організму.

Що ж таке малоросійство? Це також затьмарення, ослаблення і — з часом — зник історичної пам'яті. Тому і колишній Петербург, і теперішня Москва, розпоряджаючи з централізованим шкільництвом, таку велику вагу надавали й надають науці Історії, яка, в сполученні з відповідно підбраною літературою (а т. зв. російська література є першорядний чинник деморалізації, про що попереджував, але безуспішно, ще Володимир Антонович), забиває історичну пам'ять української дитини з першим днем вступу її до школи.

Придивимось, що робиться в сучасній радянській історіографії! Яку до дрібниць продуману програму здеформованої й зденатурованої Історії там розроблено! Бо то — найважливіший відділ лабораторії малоросіянства.

Малоросійство, як показує досвід, одночасно плекається також систематичним впровадженням комплексу меншовартості («ніколи не мали держави», «темне селянство», «глухий хохол» і т. п.), насмішкуватого ставлення до національних вартостей і святостей.

Це — систематичне висміювання, анекдотизування й глузування зі звичаїв, обичаїв, обрядів, національної етики, мови, літератури, з ознак національного стилю, реалізації якого ставляться систематичні, планові й терором підперті перешкоди. А коли пісню чи танець висміяти не вдається, тоді їх вульгаризується й примітивізується («пісні народів СРСР») так, щоб гопак непомітно переходили в камарінській, а бандура — через різні «капели» — в балалайку чи гармонь. Коли ж в галузі науки чи мистецтва постає твір українського національного духу вартості бездискусійної і самоперекональної, тоді приходять просто реквізиція чи «соціалізація» і твір проголошується «нашим» («руським» чи — тепер — «советським»).

Для сучасників Шевченка національність нашого великого математика Михайла Остроградського була річчю очевидною. Сьогодні це «руський учений» — вже для цілого світу. Ми знаємо, що один з фундаторів науки про міцність матеріалів та будівельної механіки — Степан Тимошенко — є син нашого народу і найстарший член Наукового товариства ім. Шевченка, але для цілого світу він сьогодні навіть не американець, а просто «руський», і його, навіть перекалені, підручники в СРСР давно вже «націоналізовані» для генія «советського народу».

Ось свіжий приклад: видатний наш мистець Олександр Довженко, який в умовах власної держави виріс би на світового генія, пильнував аж до своєї смерті, щоб в кінці кожного його, Москвою соціалізованого, твору стояло: переклад з української. Але не

вспів він склепити очі, як його тестаментарну «Зачаровану Десну» видано було в Москві велетенським накладом по-російському, а одночасно — англійський переклад з зазначенням, що він «советський», отже — для «англомовних» народів — «руський» письменник.

Уяв'м собі, що диявол помагатиме так само далі — і тоді, за 20-30 літ, Довженко буде так само «руським», як Тимошенко і Богомолець, як Бортянський, Боровиковський, Гоголь, Мечников, Куїнджі, Самокиш чи (до речі — з львів'ян) Айвазовський...

Київську Всеукраїнську Академію наук перетворено на провінційну філію московської з публікаціями «на общепонятном». Славна Київська Академія мистецтв обернулася на провінційний «художній» Інститут, а її фундатор — геніальний графік Юрій Нарбут — просто викреслений з історії: його пам'ять зліквідовано навіть у «всесоюзній» скалі. «Нет, не било і бить не может...» Те саме з музикою, оперою. Один з авангардових театрів XX ст. — театр Курбаса-Куліша — знищено до кореня і на його місці привернуто побутовий, фактично малоросійський театр, який, однак, порівняти не можна з класичним побутовим нашим театром Кропивницького — Карпенка-Карого: театр «на українському мові» в УССР опинився на рівні — увічненого ще Винниченком — Гаркуна-Задунайського.

Дуже приметний недавній випадок з поеткою Ліною Костенко. По виданні тільки двох книжечок поезій вона опинилася з кляпом в роті. Не з огляду на тематику (про кохання й соловейка така В. Ткаченко воропає собі без перешкод), хоч Л. Костенко мала необережність писати про... море, забувши, що тема моря для українців була забороною ще в кінці 20-х рр. («ніззя»). Ні, справа була не в тематиці, а в занадто певнім тоні, занадто суверенній інтонації і занадто яскравій літературній культурі, яка — ретроспективно — виявляла рівень 20-х років, неокласи-

ПРИМІТКИ

1) Це історично-спізнене слово тепер все частіше пускають в обіг керівники т. зв. російської еміграції, як би попереджаючи, поки що масковані советською термінологією, інтенції керівників советської імперії. Історично — це слово мало свій сенс в заранні імперії, в часах Петра I й Катерини II, і в тім сенсі — імперсько-державним, а не національним — вживалося протягом XVIII ст. Діпіру в столітті XIX урядові чинники безуспішно намагаються надати йому сенс етнічно-національний, згодом остаточно перейшовши до явного фальсифікату: «руський». (Тут і далі примітки Є. Маланюка.)

2) Замордування першого президента відновленої Польщі — Габрієля Нарutowича (інженера-гідравліка і славного швейцарського професора) — допіру тепер частина польського суспільства починає собі належно усвідомлювати. Убийник — Елігіуш Невядомський, людина релігійна, маляр, абсолювент, щоправда, Петербурзької Академії мистецтв, — доконав цього з мотивів патріотичних, як партійний ендек (націонал-демократ).

Пілуудський, з властивою йому інтуїцією, досить точно визначив був тоді ж, що то була «куля зі Сходу».

3) Подаю, на жаль, з пам'яті такий діалог: Врангель: Чи Україна — це поважно?

Гетьман: Цілком. Я от лише думаю, з ким їй бути: зі Сходом чи Заходом.

Цей епізод, поданий людиною честі і шведським бароном з походження, до речі, спростовує знане «свідомство» ген. Денікіна, що гетьман, мовляв, «своєчасно склав би Україну до стіп царя» і тому подібні «запобігавчі» інсинуації.

ків, Плужника ба й... Яновського, словом — зраджувала неперервний процес... А, на біду, поетка — справжня та ще й з власним стилем. Це й припечатало її долю. Вона фактично вже задушена, не вспівши навіть заквітнути.

Випадок з Ліною Костенко, може, найяскравіше покаже справді сатанинську чуйність советського апарату малоросіянства.

Побіжно відзначені явища дають мірило сучасної советської малоросіянства нашої культури і показують обсяг продукції всеохоплюючого малоросійства на нашій Батьківщині, де, до речі, вже офіційно не фігурує нарід український, лише від двох десятиків літ просто «народ України», отже, не нація, а населення, мешканці, people, або, як тепер кажуть, жителі цієї «республіканської» колонії «советського государства».

IV

Тільки на тлі імлісто-хиткого, зрадливо-безформного, невиразно-обопільного і часом просто юдиного малоросійства можна відчуті й зрозуміти, чому саме ім'я гетьмана Мазепи прошиває ворога, як жагуча стріла, чому це ім'я змушує тремтіти його, як ту євангельську осику, на якій Юда повісився, чому сама згадка про Мазепу кидає ворога в холодний піт.

Історія наша згадує про річки крові в руйнованих, гвалтованих і ганьблених року 1709 Батурині. Історія подає нам, як московським канчуком було зігнано наших єпископів до глухівського собору, щоб там побіліли зі смертного жаху українськими устами проголосити «Івашці Мазепі» — фундаторів храмів! — блюзнірчу й страшну, істинно диявольську «анатему». Це був прилюдний гвалт наїзника-варвара, перш за все, над найвищими святощами нації — нашою Церквою, нашою Вірою Благочестивою... І від часів коронованого ката Петра, якого ліпша частина власного народу, з сином-престолонаслідником на чолі, справедливо мала за антихриста, — протягом двох з половиною століть іде різними способами і з різних сторін обріджування, оплугавлювання, оганьблювання, викорчовування й викорнювання найменшого сліду Мазепи й мазепинської доби. Ми досі не можемо знайти навіть вірнішого портрету того, хто, напевно, був за життя портретований десятки разів. О, допоки буде Росія Росією і Москва Москвою, навіть історіографічної «реабілітації» Мазепи ніколи не наступить, хоч би сталося ще кільканадцять октябрських чи февральських революцій! Ворог, якого національний інстинкт — при всім варварстві й дикунстві — був, є і буде найбільш живучий і безпомилковий, ворог, який на жодне малоросіянство, протягом століть своєї історії, ніколи не хворів, — на пункті Мазепи і мазепинства є тотально-непримиримий.

І має цілковиту рацію. Мазепинство бо й є яскравою протилежністю, яскравим запереченням, нещадним демаскуванням і найрадикальнішим ліком саме на малоросійство. Бо що ж є мазепинство, як не чинна свідомість Нації та інстинктивно зв'язана з тією свідомістю політична й мілітарна воля Нашією бути? Навіть за ціну Батурина чи Полтави.

В капітальній повісті Б. Антоненка-Давидовича «Смерть» (в ній чомусь тепер почали шукати порнографії), а не проблеми малоросійства, якій вона в цілості присвячена) є яскрава сцена. Окупаційний комісар — політично свідомий українець, отже, змушений грати роль самоотверженого малороса, при ревізуванні сільської школи натрапляє на портрет Мазепи, маскований сусідством портрета Драгоманова. Буря почувань, викликана образом гетьмана, мусить бути з місця згашена, понадто в присутності учителя школи, типового «просвітянина» і «широго українця», але політичного сліпця, отже — в істоті своїй — натурального малороса. Сцена, розуміється, кінчиться голосним наказом: «В радянській школі не місце одвертій контрреволюції!»

(Закінчення в наступному номері)

СВЯТО У ЗЕНІТНИКІВ

Воїни Гвардійської Севастопольсько-Феодосійської зенітної ракетної частини Повітряних Сил ЗС України, де командиром гвардії полковник Віталій Павлюченко, відзначили 90-ту річницю від дня створення.

16 червня на Привокзальній площі Феодосії не було де яблуку впасти — там зібралися мешканці та гості курортного міста. Ще б пак! На площі стояли потужні зенітні ракетні комплекси середньої та дальньої дії С-200 та С-300, відбувалося урочисте шиккування військовослужбовців-зенітників та військовий парад.

До свята було виготовлено 300 ювілейних медалей, якими нагородили військовослужбовців та ветеранів частини.

Виступили морські піхотинці, які продемонстрували небезпечні прийоми рукопашного бою, голіруч розбивали палаючу цеглу, босоніж ходили по розбитому склу.

Потім ветерани перемістилися в Будинок офіцерів флоту, де продовжилися урочистості — концерт ВІА «9 вал» та ансамблю танцю «Едельвейс».

На Привокзальній площі впродовж вихідних для гостей та мешканців демонструвалася потужна військова техніка. Вона урізноманітнила та своєрідно прикрасила курортне місто: туристи із задоволенням та захопленням до

пізнього вечора фотографувалися на згадку. Нагадаємо, що діючих військових частин з такою тривалою історією в Україні лише три. Гвардійська Севастопольсько-Феодосійська зенітна ракетна частина Повітряних Сил ЗС

України входить до складу системи проти-повітряної оборони держави і гідно продовжує бойові традиції попередніх поколінь гвардійців-ракетників.

Олександр ГЕОРГІЄВ

«ЧОРНІ БЕРЕТИ» ПРИСЯГНУЛИ НА ВІРНІСТЬ УКРАЇНІ

У Керченському гарнізоні 250 військовослужбовців молодого поповнення військ берегової оборони ВМСУ склали військову присягу на вірність українському народові.

До найвіддаленішого міста на південному сході держави приїхали батьки і близькі новобранців з Львівщини, Криму, Харківщини, Полтавщини, Закарпаття, Дніпропетровщини та інших областей.

Молодих воїнів привітали заступник командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України з берегової оборони — начальник центру військ берегової оборони полковник Ігор Воронченко, командири військових частин, представники міської влади, ветерани, духовенство.

Заступник директора підшефної Керченської республіканської спеціальної загаль-

ноосвітньої школи-інтернату І-ІІІ ступенів для дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування, Євгенія Єжелева побажала матросам бути гідним прикладом для своїх однолітків. До речі, на молодих воїнів із захопленням дивилися й самі старшокласники зі школи-інтернату.

Гучні оплески батьків і дітей зірвав виступ військового оркестру Центру військ берегової оборони України під керівництвом військового диригента Олексія Рябчука. Попури на тему грецьких, італійських, українських, болгарських, російських та вірменських мелодій і динамічне дефіле спонукало глядачів не жаліти долонь.

Хлопці заспівали марш Військово-Морських Сил України та пообіцяли бути оплотом державності і надійним захистом кримсько-

го південного кордону.

Натреновані розвідники старшого лейтенанта Олександра Люльченка вразили глядачів демонстрацією флукторних прийомів. «Чорні берети» змагалися з вогнем та димом, бетонними блоками, втікали з-під варті та ефектно розправлялися з «терористами» та «ворогами».

Батьки і близькі поспілкувалися з керівництвом військових частин, в яких у подальшому служитимуть їхні діти. Наприклад, у морській піхоті залишиться понад 60 чоловік. Бажаючі оглянули озброєння і техніку, відвідали гарнізонну їдальню і залишилися задоволеними солдатським меню.

Молоді матроси отримали можливість провести час з батьками у своєму першому звільненні. Батьки давали останні настанови своїм синам, дівчата обіцяли чекати і часто телефонувати. Як вважають самі новобранці, служба піде їм на користь і стане важливим етапом їхнього життя.

Руслан СЕМЕНЮК

В ГОСТЯХ У МОРСЬКИХ ЛЬОТЧИКІВ

З метою популяризації військової служби та військово-патріотичного виховання молоді Центральний друкований орган Міністерства оборони України — газета «Народна Армія» другий рік поспіль проводить «візні редакції» у віддалених гарнізонах України.

У Сакській морській авіаційній бригаді Військово-Морських Сил Збройних Сил України, якою командує льотчик 1 класу полковник Володимир Хоменко, така «візна редакція» проводилася вперше. Захід відбувся в рамках Дня відкритих дверей з'єднання під девізом «Народна армія» збирає друзів».

продемонстрували учасники авіамодельної секції Сакського спортивно-технічного клубу Товариства сприяння обороні України, якою керує Сергій Миронюк.

— Мета сьогоднішнього заходу — розповісти читачам про особливості служби, специфіку виконання завдань окремих військових колективів, привернути увагу представників місцевих органів влади, громадськості до проблем конкретного гарнізону і показати людей в погонах, які, незважаючи на численні проблеми, гідно і професійно виконують покладені на них завдання, — зазначив перший заступник головного редактора газети

ти, а також протичовнові, пошуково-рятувальні та транспортні літаки. Ми сподіваємося, що з часом хтось із наших сьогоденних юних гостей також поєднає свою долю з морською авіацією, — зазначив полковник Микола Литвиненко.

Відповідаючи на запитання журналістів, секретар Новофедорівської селищної ради Віктор Федоров запевнив, що між командуванням частини і селищною радою існує повна взаємодія у вирішенні всіх нагальних проблем.

Свято «Народна армія» збирає друзів» відбулося завдяки спонсорській допомозі магазину комп'ютерної техніки «Капітан» (м. Саки), філії

Основне дійство проходило на аеродромі, де було розгорнуто імпровізовану сцену. Усі відвідувачі мали можливість ознайомитися з авіаційною технікою і зразками озброєння, а найбільш нетерплячі маленькі гості свята навіть змогли посадити за штурвалами справжніх бойових вертольотів. Перед авіаторами, членами їхніх сімей та учнями місцевої школи виступили учасники художніх колективів культурного центру Новофедорівської селищної ради, а також солісти 8-го Сімферопольського гарнізонного будинку офіцерів, який очолює полковник запасу Микола Степанов.

Свою майстерність гостям «Народна армія» полковник Роман Драпак. Зі словами привітання до присутніх звернувся начальник штабу бригади полковник Микола Литвиненко. Офіцер розповів про життя гарнізону та завдання, які стоять перед льотчиками єдиного в Україні морського авіаційного з'єднання. Полковник Литвиненко особливо відзначив, що протягом останніх трьох місяців у частині проводиться активна льотна підготовка. Усі завдання, поставлені Міністерством оборони та Генеральним штабом Збройних Сил України, відпрацьовуються в повному обсязі. — На озброєнні нашої бригади знаходяться вертоль-

тов «Біотрейд» (керівник Оділь Шомуротов) та Кримської РСП ТОВ ТБ «Еліт» (керівник Олег Смолін), які забезпечили учасників концерту призами і пригостили малечу прохолодною газованою водою та смачним морозивом.

Також у рамках заходу пройшов «круглий стіл» з участю журналістів і командування морської авіаційної бригади, на якому розглядалися актуальні питання соціального захисту військовослужбовців гарнізону, взаємодії з органами місцевого самоврядування. Сергій ОСИПОВ (Кримський регіональний медіа-центр Міністерства оборони України)

Своєю майстерністю гостям «Народна армія» полковник Роман Драпак. Зі словами привітання до присутніх звернувся начальник штабу бригади полковник Микола Литвиненко. Офіцер розповів про життя гарнізону та завдання, які стоять перед льотчиками єдиного в Україні морського авіаційного з'єднання. Полковник Литвиненко особливо відзначив, що протягом останніх трьох місяців у частині проводиться активна льотна підготовка. Усі завдання, поставлені Міністерством оборони та Генеральним штабом Збройних Сил України, відпрацьовуються в повному обсязі. — На озброєнні нашої бригади знаходяться вертоль-

ОСВІЧЕНІ ГРОМАДЯНИ — ОКРАСА БАТЬКІВЩИНИ

Якось ми з відомим львівським математиком Романом Плячком вирішили зустрітися в парку біля Національного університету імені Івана Франка. Присіли на лавочку і тут професор, давній передплатник «Кримської світлиці», чомусь звернув мою увагу на латинський напис на фронтоні головного корпусу університету. Раніше я не помічав його, а тепер ось подумав, наскільки вдалим і доречним він є: «Patriae

Російської Федерації, то чому він неможливий тепер? Певно ж, є над чим подумати викладачам із Запоріжжя, Харкова, Луганська, Донецька. Особливо в наші дні, коли державна підтримка української мови, схоже, закінчилася.

З'явилася думка: а що як запропонувати висловитися з цього приводу нашим читачам? Адже серед них не так вже й мало науковців, викладачів вишів. І вони

шинобудівному факультеті Політехніки математичні курси читали вельми поважні лектори і педагоги професори Нікліборці і Зарицький. Мирон Онуфрійович Зарицький (1889–1961 рр.) — відомий український математик, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, професор Львівського університету, автор знаних у науковому світі оригінальних математичних праць. Лекції на фахових курсах у Політехніці професор Зарицький читав українською мовою. Незважаючи на те, що багато студентів приїхали навчатись до Львова із Кракова, Варшави та інших польських міст і до цього майже не чули української мови, вони відвідували і акуратно конспектували лекції професора Зарицького. У своїх спогадах про Мирона Онуфрійовича Зарицького професор Львівського університету Владислав Елійович Лянець писав: «Все єство Мирона Онуфрійовича було пронизане найвищою загальнолюдською культурою. Для нього була чужа будь-яка національна обмеженість. Ми бачили, яка сердечна дружба поєднує його з Банахом та іншими математиками польського походження. І це, незважаючи на те, що польська адміністрація закрила йому доступ до роботи в університеті, попри те, що завдяки своїм знанням та науковим досягненням він був гідним серед гідних. Тим більший вплив на нас мало його ставлення до національної української культури. Своім способом буття він ніби підкреслював: мова народу — його найцінніше надбання, яке треба берегти, примножувати. Це скарб не тільки даного народу, але й всього людства». У 1930-х роках професор Зарицький викладав математику споча-

«Patriae dekori civibus edukandis» — «Батьківщину прикрашають освічені громадяни» — напис на фронтоні Львівського національного університету ім. Івана Франка

Роман Плячко і молода польська україністка Юстина Подляська

dekori civibus edukandis». Українською це означає: «Батьківщину прикрашають освічені громадяни». А краще б перекласти так: «Освічені громадяни — окраса Батьківщини». Довго потім ми говорили з Романом Михайловичем про те, що вже 350 років тому (саме стільки років виповнилося нещодавно нашому університету) наукова еліта Львова розуміла значення освіти для держави і вміла вибирати мобілізуючі гасла. Чомусь я відразу пригадав цікавий епізод, пов'язаний з Кримом. У 1922 році кафедру російської мови в Таврійському університеті очолював Олександр Лук'яненко (виходець з Київщини). Навіть викладаючи російську, він учив українців не зрікатися рідної мови, а росіяні закликав шанувати українську. Спрацював «принцип магніту», слухати лекції Лук'яненка приходили студенти з інших факультетів. Ось який епізод зафіксував студент-хімік В. Зайцев у своїх спогадах: «В 1931 году студенты-химики целой группой ходили на лекции профессора А. М. Лукьяненко, читавшего курс общего языкознания на украинском языке. Ходили только потому, что помимо общего интереса к этому курсу, нам нравилась манера и эмоции этого преподавателя, да и сам он, влюбленный в свой предмет...»

Якщо такий успіх був можливий у 1931 році, коли Крим входив до складу

мають неабиякий власний досвід у цій царині. Та й перечитали на своєму віку багато... І ось що вийшло з цієї ідеї: відгукнулися вищезгаданий математик зі Львова Роман Плячко, філолог-україніст, професор Слов'янського (Донецька обл.) університету Василь Горбачук і доктор хімічних наук з Сімферополя Василь Чирва. Тобто представлено Захід, Схід і Південь України.

ПРОФЕСОР ЗАРИЦЬКИЙ ВИКЛАДАВ УКРАЇНСЬКОЮ. ПОЛЯКИ РОЗУМІЛИ

Ось який цікавий факт розповів нам Роман Плячко:

— Восени 1942 року вчені Львова добились у німецької адміністрації дозволу на відкриття у декількох вищих навчальних закладах фахових курсів, аби здібна молодь із закінченою середньою освітою мала змогу продовжити навчання. Зокрема, такі курси запрацювали у Львівській політехніці — одному з провідних вишів довоєнної Польщі. Була вимога, щоб викладання проводилось німецькою мовою, однак дозволялося давати пояснення польською чи українською мовами (серед викладачів переважали поляки). Тож часто лектори впродовж короткого часу щось загальне промовляли німецькою мовою, а далі переходили на зрозумілу для слухачів мову, з чого, власне, й починалося конспектування лекції. За спогадами колишніх студентів, на ма-

Професор В. Горбачук

тку в польській, а згодом в українській гімназіях. Серед його учнів був і відомий польський письменник-фантаст Станіслав Лем, який з теплою згадує про нього як незвичайну особистість у своїй автобіографічній книзі. Саме на період праці в польській гімназії припало важке випробування для професора Зарицького та його родини — донька Катерина, як активістка ОУН, що брала участь у підготовці замаху на польського міністра-шовініста Перацького, була ув'язнена за рішенням суду. Преса багато уваги приділяла висвітленню ходу судового процесу, не оминала згадати і професора Зарицького. Щоб послабити усі негативні для нього моменти,

адміністрація запропонувала йому піти на якийсь час у відпустку. Однак особлива повага до Зарицького виявилась не тільки в цьому. Коли після відпустки професор Зарицький зайшов до класу і після традиційної зустрічі учнями викладача вставанням із-за парт сказав, як звичайно, «прошу сідати», ніхто не сів. Промайнула думка про можливий бойкот учнями його як викладача. Однак швидко усе з'ясувалося — від імені класу один з учнів промовив: «Пане професоре, ми знаємо про ваше горе. Прийміть наші співчуття» (на той час уже був оголошений вирок Катерині Зарицькій; на жаль, не останній — згодом вона перебувала в ув'язненні уже в радянських таборках). Ось так поляки реагували на серйозну родинну проблему улюбленого викладача-українця. Іноді шляхетство душ вище від політичних протистоянь...

ЯК РОСІЯНКА З ПЕРМІ СТАЛА УКРАЇНСЬКИМ ФІЛОЛОГОМ

Василь Горбачук:

— Я також можу розповісти цікаву історію на основі мого донбаського досвіду. Почув я її у Слов'янську. Одна дівчина, яка народилася на Уралі (якщо точніше — в Пермі), пішла до школи вже в Україні. Її батьки з якоїсь причини переїхали в Сумську область. Спочатку вона звільнена від вивчення української мови, оскільки не вивчала її раніше. Але дівчина мусила сидіти на уроці, бо тоді не можна було прогулювати. Такі звільнені учні грали в «хрестики-нолики» або займалися іншими дурницями. А юна перм'ячка почала прислухатися і з часом зрозуміла, що вчителька веде заняття з української мови і літератури настільки цікаво, що просто гріх не всотувати ці знання... Вирішила спробувати свої сили на цій ниві — незважаючи на офіційне звільнення, почала вивчати предмет. І, знаєте, українська література її настільки захопила, що вона вирішила присвятити їй своє життя. Вступила на українське відділення Харківського державного університету і успішно, з відзнакою, його закінчила. Її скерували у Слов'янськ, бо там була можливість влаштуватися на роботу. Це було ще в радянські часи, орієнтовно в 1975–1976 роках. Молода перм'ячка

свою позицією продемонструвала, що можна заохотитися в українську мову, навіть якщо ти родом з Уралу... До речі, зараз є зайвий привід згадати добрим словом ту чудову, невідому нам учительку української, яка викладала свій предмет не формально, абияк, а з любов'ю і натхненням.

«У МЕНЕ ВСЯ КВАРТИРА ЗАБИТА КНИГАМИ...»

Дуже цікавим є й сучасний досвід викладання українською в Криму. Зрештою, для читачів «Кримської світлиці» саме він і є найактуальнішим. Виявляється, легше перейти на українську мову викладання тим професорам, які, маючи фундаментальні знання, продовжують постійно працювати над собою. А це користуються авторитетом у студентів. Тобто ті, які тримають «планку якості» досить високо. Своім досвідом ділиться викладач Таврійського університету, давній передплатник «Кримської світлиці», професор Василь Чирва:

— Свого часу мені пощастило здобути середню освіту рідною мовою. Я закінчив українську школу № 16 в промисловому Кривому Розі — тоді більшість шкіл і міст ще були українськими. Після цього я вступив на хімік, а ось там вже домінувала російська мова. До речі, коли я потім жив у Кишиневі, то переконався, що і молдаван русифікували з такою ж інтенсивністю, як і нас. У вишах всі предмети виклалися російською мовою, за винятком хіба що історії КПРС. Тут уже йшов поділ на групи, молдавани мали можливість прослухати курс рідною мовою, а представники російськомовного населення знову ж, за

звичкою, обирали для себе «общепонятний». Після проголошення незалежності мовне питання в Молдові було вирішене радикально: викладачів спочатку поголовно звільнили, а потім, коли проводили набір на вакантні посади, враховували рівень знань державної мови.

В Україні, звичайно, мовна політика від самого початку була набагато толерантнішою. Тому на Півдні і Сході України суттєвих змін не відбулося. І все ж законодавство дозволяє викладати українською. Чим я і скористався. У мене на курсі було сорок чоловік. Коли я запитав студентів, якою мовою викладати предмет, то більшість із них віддали перевагу українській. Мабуть, тому, що знали мою позицію і поважали мене. Лише одна студентка сказала: «Если я каких-то слов не пойму, то вы мне можете?» Отже, студенти були на моєму боці. А ще я видав власний підручник українською, а потім роздавав його безкоштовно. Тобто створив усі умови для засвоєння мого предмета українською мовою. Але не останню роль відіграло те, що студенти мене щиро поважають. За добре до них ставлення, за прямоту, за тверду позицію і чіткі політичні уподобання. Зрештою, за те, що на хімічному факультеті не беруть хабарів... Але й рівень знань, ерудиція мають неабияке значення. Я дуже багато читаю. У мене вся квартира забита книгами, на роботі — те ж саме. Вже й на дачі немає місця, де складати книжки... Зате я постійно знаходжу нові цікаві факти, які необхідні для того, щоб студенти мене уважно слухали і любили мій предмет.

Сергій ЛАЩЕНКО

Професор В. Чирва

ЗІ «СВІТЛИЦЕЮ» У СЕРЦІ...

31 грудня 1992 року побачив світ перший номер всеукраїнської громадсько-політичної і літературної газети «Кримська світлиця». Отже, незабаром нашої «Світлиці», як її тепло називають читачі, виповниться 20 років!

Як для газети — то вік цей не дуже й великий. А от для людей, які в різний час її творили, це — чимало. Скільки відбулося різних подій у нашій країні; скільки змінилось урядів, президентів...

Змінилися й люди, які творили і творять газету. Адже двадцять років у житті людини це, приблизно, третина її життя! Є, на щастя, ще ті, котрі добивалися у влади, аби на теренах Криму все ж таки виходила хоч одна українська газета з-поміж багатьох десятків — та яких десятків — сотень російськомовних видань. Але ж і багатьох активних дописувачів — наших постійних кореспондентів — на превеликий жаль, уже немає серед живих. І все ж вони залишилися в пам'яті як світличан, так і в пам'яті тих, хто ніколи не розлучався з газетою, був її активним читачем і передплатником. Хоч і тут стабільності нема: усі ми, як мовиться, живі люди і ніхто не вічний на цьому світі...

У редакційній кімнаті є стенд, який має назву «Зі «Світлицею» у серці». На ньому — імена тих, хто в різний час протягом цих двадцяти років плідно співпрацював з «Кримською світлицею» і вже, на жаль, відійшов за вічну межу. Нагадаємо читачам хоча б деякі з цих імен: це, насамперед, перші два головні редактори — Олександр Кулик і Володимир Миткалик. Це й українські письменники Криму Олександр Губар, Володимир Шахнюк, Орест Корсовецький, Михайло Тернавський, музикознавець Роман Новосад, історик Петро Гарчев, журналісти Іван Тимошенко, Василь Богуцький, Олександр Пілат... Вони відійшли у далекі засвіти, але залишили їхні нетлінні публікації у «Світлиці» і в пам'яті людей. Деякі з цих матеріалів і понині не втратили своєї актуальності, бо написані світлим розумом і кров'ю свого серця.

Ідучи до свого двадцятиріччя, редакція газети вирішила своїм сьогоднішнім та й колишнім, давнім читачам і передплатникам розповісти про тих людей, котрі творили газету, про їхні найбільш значущі публікації, подаючи їх у рубриках «3 архіву «Кримської світлиці» та «3 літературної спадщини».

На сторінках газети у цій рубриці вже друкувалися деякі цікаві матеріали науковця і письменника Олександра Івановича Губаря (та й ще друкуватимуться!). А сьогодні, 22 червня, в день початку Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр., ми хочемо ознайомити читачів з невигаданою новелою «Три дороги до коханої» письменника-фронтовика Ореста Івановича Корсовецького, який десять років тому назавжди залишив цей білий світ. У цій новелі — трагізм війни, яка завдала нашому народу дуже багато страждань, крові, розрухи. І найбільшого горя і лиха — руйнації людських доль.

Прочитайте це болісно-шемку невигадану, але майстерну з художнього боку новелу, і перед вами постануть ті вже далекі жахні дні і роки, які довелося пережити нашим людям, нашому народу, нашій країні.

Гадаємо, новела «Три дороги до коханої» людини нелегкої, але незламної долі, письменника Ореста Корсовецького нікого не залишить байдужим.

Данило КОНОНЕНКО,
один із засновників
і творців «Кримської світлиці»,
заслужений журналіст України

Не було ні обіймів, ні поцілунків. Обом нам, чотирнадцятилітнім у восьмому і п'ятнадцятилітнім у дев'ятому класах, достатньо було розквітати, коли бачилися, розмовляли на перервах і писати в час уроків записки. В першій було: — Давай дружити!

І цього вистачило на восьмий та дев'ятий класи. А тоді почалася війна, увалилися окупанти.

— Шнель! Шнель! Бістра! Бістра! Такими словами, мавпуючи німця, турив її з матір'ю та маленьким братиком в ешелон до Німеччини здоровезний гевал, старший на два класи по школі. Хронічний двієчник, особливо з німецької мови, через кілька днів після приходу окупантів був уже поліцаєм і, як губка воду, всотував у себе їхнє мовлення, їхню калічну вимову російських слів: — Шнель! Шнель! Бістра! Бістра-а!

Це німецькою та скаліченою російською означало чотирикратне повторення «швидко». Люди прозвали його Бістрою.

Лиху звістку я почув, коли повернувся з партизанського завдання знайти зручну переправу для майбутнього наступу наших військ. Самотою переплив Дніпро: спочатку до зарослого вербняком острову, потім — до піщаної коси виступу і швидко течію головного русла, а тоді — ще один тихоплинний рукав. Мабуть, саме за те нагородили медаллю «За відвагу», хоча в 1943-му форсували Дніпро і навели понтонну переправу кілометрів за кілька вище по течії; хтось інший, можливо, розвідав те сприятливіше місце.

Аж коли доповіли і намалював схему, сказали, що Ніна з сім'єю уже на станції Баглій. Навіть знали, що ешелон вирушить через дві години.

До Баглій було кілометрів п'ятнадцять, а до залізничної майже п'ять. В приколійній лісо-смугі я діждався ешелону, напакостаного бранками, але її не побачив. З тої лісо-смуги поніс і ще цю несу люте сядно в душі: чому не залучив Ніну до нашої партизанської групи?

Зірвав тоді прагненням уберегти, захистити кохану, і це було великою причиною. Та була ще одна. Неодноразово звертався з пропозицією прийняти до групи свого товариша Віктора і завжди одержував холодну відмову. Як після виявилось, з такими ж наполегливими пропозиціями звертався Віктор стосовно мене і теж отримував тверду, мов камінь, заборону. Ми навіть коситися один на одного стали! А були в різних п'ятірках... Ті невдалі спроби рекомендувати Віктору стримували мене говорити щодо Ніни ще й тому, що до неї поставились би особливо упереджено: репресований батько перебував десь в північних торах як «ворог народу».

Коли Нінині родичі одержали кількаслівну поштівку, то передали адресу, яку в пам'яті я закарбував навик: Гмюнд, Ляубенштрассе, хаус Бернгард. Ніде на шкільних географічних картах, які в мене були, Гмюнда не знайшов, та непогасно палахнула мрія дійти туди зі зброєю в руках, вирятувати й освідчитися, що кохаю...

І в 1943-му почалася та дорога через Україну, Польщу, Німеччину, Чехословаччину. Знову добув медаль «За відвагу». Віршував: Тільки й тут не знають люди, Де, невілничко, жила, І здається, що повсюди Ти до мене побула...

Після поранення, госпіталю, запасного полку потрапив, уже по війні, до Австрії. Полк розташувався у містечку Фрайсдорф, що навпроти, через Дунай, рідного міста Гітлера — Лінц. Недалеко були зграища

знаменитого концтабору Маутгаузен. В ясну сонячну погоду на північному обрії мріли покриті блискотючими сніжниками гори. Хоч яка неймовірна, але дійсність: мої очі весь час поривало туди! Щось мене турбувало. А там-то він був, Гмюнд, австрійське невелике місто на кордоні з Чехословаччиною... Ось так я майже дійшов до своєї приватної солдатської мети. Але не до Ніни. Вона вже була в Україні.

Мій шкільний друг Михайло, що за станом здоров'я не потрапив до армії і працював на заводі, відніс купу моїх фронткових листів з віршами про неї. Таким було моє освідчення коханій, не в Гмюнді.

Відповіла дуже сердечно. Тільки-но полк повернувся до України, принесла пошта розпачливого мамино листу. Мій середній брат у допризовницькому таборі марширував босими ногами по недавно упоєній кров'ю землі, поранив палець, почалася гангрена. Врятувати можна було брата лише ампутацією ноги.

Командир полку підполковник Маркс дав солдатську відпустку — десять діб без урахування часу на дорогу.

Орест КОРСОВЕЦЬКИЙ

ТРИ ДОРОГИ ДО КОХАНОЇ

Дні проводив з братом, вечори — з Ніною. Училася вдень на курсах медсестер. Обіцяла чекати.

Повернувся у полк з фотознімком нареченої, на платті якої «красувалося» тавро «ost» — ознака «нижчої раси».

Жив листами. Були щодня. Радували нові фотокартки. І раптом — тиждень мовчанки... Щоденно солдатськими «трикутниками» питав: що сталося?

Нарешті відповідь: не пиши, спали всі листи, вишли назад фотографії...

Друга, третя відповіді — ті ж вимоги...

Четверта: листуватися більше не буду, вишли фотографії!

Двоє друзів-однополчан перечитували зі мною ті листи коло річки Горинь і дійшли одного: з'явився шалдивший суперник, лише це з'ясовує все... І нікому тоді не спало на думку пов'язати з тим, що газети цюкували М. Рильського, потім В. Сосюру за «український націоналізм», що нам забороняли дружити з місцевим «полудашистским населением», що офіцерам рекомендували не одружуватися з місцевими дівчатами, що слово «українці» стало поступатися презирливо мовленню «бандерівці».

Ми спалили всі Нінині листи, пустили попіл за течією Горині. Я відіслав фотокартки...

Коли несподівано демобілізувався, Ніни вдома не було. Рятувалася від голоду медсестрою в Букачівському районі Станіславської області. Суперника, як виявилось, не існувало... Невпокоїною манією стало жадання стрічі!

Склав у заочному відділі педагогічного технікуму екзамен за 3-й курс і пустився у другу дорогу до коханої. Речей мав усього — солдатську шинель. В кишені — 100 карбованців, що дали батько й мати на початок самостійного життя.

В Букачівцях перш за все прийшов у райвно. І хоч мав немалий сумнів, що з такою вбогою педагогічною освітою приймуть на вчительську роботу, зарахували негайно! Вчителів по війні залишилося негусто.

Тільки-но одержав папірець жаданого призначення, як серце охопила якась бентега. Щось тягнуло на вулицю... І вийшов з приміщення прямо до Ніни, що йшла з подругою!

Вона остовпіла, зблідла, очі зробилися величезними...

— Ти чого тут?

— Приїхав до тебе...

Стенула плечима, очі стали мов незрячими, і пішла, мов сліпувата чий снохода... Кілька разів озиралася її подруга.

Першого вересня почав свої перші уроки, а другого — викликала з уроку та ж Нінина подруга, вручила записку, промовила:

— Вона дуже плакала тоді, по зустрічі, і коли давала мені це в руки. В записці було: «Не шукай мене, благаю. Прошай!»

Звільнилася з роботи і того ж дня виїхала. Я не міг так зробити, бо не мав грошей, та й на підставі закону не відпустили б. Розраховався після навчального року, одружений з іншою Ніниною подругою...

Через кілька років долинула звістка, що Ніна бавить крихітну дівчинку. Більше вісток не було, бо я не хотів їх.

Перелетіло багато літ. Мені, а отже й Ніні, було вже за сорок. Підросли троє моїх

прекрасних доньок. Я працював інспектором шкіл в Криму. І зненацька — лист в райвно мені з поміткою «особисто». Писала Ніна.

Лист не зберігся, переказую з пам'яті: «Я безнадійно хвора. Совість змушує розповісти, чому повила себе так. Таємниця проста: не дозволила собі забруднити твою чисту біографію своєю брудною. Ти був би дуже й дуже нещасливий зі мною: мій же батько, нині реабілітований і ще живий, вважався «ворогом народу», а я з мамою та братиком була в Німеччині. З Букачівців утекла, бо припала б до тебе від кількох твоїх слів, повисла б на тобі!»

Коли повернувся додому з роботи, дружина, глянувши на моє обличчя, захнулася: — Що сталося?

Мовчки подав Ніниного листа. Прочитала, не промовила ні слова. Довго шепотіла з мамою. Потім рішуче сказала:

— Мушиш поїхати. Інакше — каратимешся до кінця життя. Не турбуйся: знаю, що не покинеш ні мене, ні дітей.

І втретє рушив до Ніни за обрій. Її з'їдала ядуха. Нині це слово призабуто, подужало «астма».

Розповіла, як шоденно викликали й допитували, як говорили, що їй, «німецької подстилце», дорога тільки в ешелон, як почали розпитувати про друзів і як потім у парку рвала, діставши з сумочки, мої фотографії і розвіювала шматочки за вітром...

А мені слово «ешелон» миттю осяяло все! Палахкотнула згадка про закрити промову М. Хрущова 25 лютого 1956 року, і все з'єдналося. І страшне огульне в час війни узивання українців зрадниками, і післявоєнні погроми

творчості М. Рильського й В. Сосюри, підручників історії України та історії української літератури, і багато-багато незрозумілих до того поодинокі жорстоких з'явищ. Навіть дивно стало, що раніше те не усвідомлювалося як єдине. Готувалася депортація всіх українців, що зазнали німецької окупації!

Так стратегі на чолі з Верховним творили для історії винуватців своєї ганьби 1941-1942 років — мільйони покинутих на поталу ворогові! А що за тим крилося ще, історики з'ясує, коли заглибляться в генезис, мету й стратегію найменування «новоя историческая общность — советский народ». Якої національності, мови?

У першу чергу мали їхати ешелони з тими, хто працював під владою окупантів і в Німеччині. А найпершими — такі сім'ї, як Нінина. Ніно, Ніно! Я не покликав тебе в партизанську групу, бо хотів уберегти, а цим занавестив! Ти не дозволила собі погубити мене своєю біографією і зранила душу мою незагойно... Хотіли одне одному добра — вийшло зло. Такі-то були часи...

Як жила? Вдочерила сирітку-дівчинку, виростила, віддала заміж. Сама на заміжжя відважилася в сорок літ. Була тяжка вагітність. Шлюб виявився нещасливим. Залишилась одна. Зять називав німецькою підстилкою...

Письменники багато написали про солдатських вдів, а також про наречених, що не діждалися чи такі діждалися милих. І ніхто не розповів про наречених, що дочекалися, але відмовилися від коханих, щоб не забруднити їхні біографії. Невідома ця тема літератури, а Ніна, я певний, не була єдиною.

— Вона дуже вас любила! — кажуть, коли розповідаю.

Вже подумки не чую з далечини її голосу. Не говорять з могили. Та... чую Бістру! Аж здригну!

Так і не потрапив до наших партизанських рук. Розповіли мені, що коли фронт пішов на захід, то жінки (чоловіки воювали) пристерегли, хто це ночами приповзав на городи, шастав подвір'ями, крав картоплю, буряки, курей, навіть кількох собак поцупив. Пристерегли і не дали втекти... Був то Бістра! Цікаво, що місце, де ховався і все те крадене споживав, так і не відшукали.

І все ж зачуваю негідника.

По кримському радіо транслювалося: — Нікогда не чувствовал себя украинцем! І здригнув я: то був голос Бістри! Його справдешній!

Далі взахин верзаяк, як не любить українських радіо- й телепередач, як висмикує штепсель... і це просторилося в ефірі...

Прізвище було інше, але теж українське, як у Бістри.

Читаю в кримській газеті гідоту, підписану славним українським прізвищем, і мені аж вчувається:

— Шнель! Шнель! Бістра! Бістра-а-а!

І нічого з собою не вдію.

Це мені — поки житиму.

Широко нині мовиться принесене Ч. Айтматовим слово «манкурт». Трохи кажемо рідше «мутант». Іноді «ренегат». Здавна маємо «яничар», «перевертень», «відступник», ще інші. Та для мене усі вони блідніші одного «бістра»! Тепер це в моїй лексиці загальник, тому пишу з малої букви.

«Кримська світлиця», 8 травня 1996 р.

Орест Корсовецький (у центрі) в редакції «Кримської світлиці», 1999 р.

ЛІТО ЦВІЛО КАРТОПЛЯМИ...

...Вона ніколи не шукала спокою в житейських серпантинах, а йшла назустріч випробуванням, дошукувалася утвердження в житті лише через труднощі. Може, тому саме за таку природу характеру найбільше й любилі Катерину Іванівну Сидорову, котра віднедавна обрала собі за житейський причал миле і вельми живописне село Сатанівку, що з'єдналося з призалізничним селищем станції Монастирище. Щоправда, не тут зачинялася її життєва стежа, а за кільканадцять кілометрів у не менш мальовничому куточку Шевченкового краю — в селі Терниці.

...Молоде подружжя Анастасія та Іван раділи своїм старшеням — доньці Єфросинії та синові Сашку і чекали на третє дитя. В світі ставало все тривожніше, все більше ширилися чутки про війну. Батько, який трудився на залізниці, щоденно приносив усе невтішні вісточки, що рано чи пізно, а війна з німцем усе-таки буде. Серед залізничників це по-особливому було відчутно. І ті чутки не стали марнослів'ям, бо вдосвіта 22 червня 1941-го фашисти ступили на нашу землю. Літо цвіло картоплями, достигали вишні-черешні, коли Катруся прийшла в Божий світ. Лиховісна доля їй судилася. Бо батько лише встиг почути крик свого третього дитяти, як Вітчизна звеліла збиратися на її захист. Вже за кілька днів фашистські літаки залетіли і до цього куточка України. Почали бомбити міста і села Черкащини, вже встигнувши сплюндрувати Київ, Житомир...

На гіацинтово-біле квітання картоплі упали перші бомби й у їхньому селі Терниці. Це вже потому, по війні, почує Катрусю, як їй доля судила зостатися в живих. І то буде так. Один з ворожих чорнохрестих літаків закружляв над Терницею і почав скидати бомби... В нестямі мати схопила двійко старшеньких і собі кинулася десь поміж квітучими картоплями до берега, під старі верби. А батько тим часом устиг заскочити до хати і, вихопивши з коліски крихітку Катрусю, й собі подався бодай до якогось сховища. Та миттєво був підкошений розривною хвилею і впав у квітучу картоплю. Коли отямився і глянув у бік хати — обмілів: на тому місці, в клубках гіркої диму курилися розвалини. Усе розпанахала ворожа бомба, навіть скалчивши яблуні та груші в саду.

За день-другий вони й провели батька на фронт. З війни він не повернувся, а тому і найменша донька Катрусю так і не пам'ятає свого рятівника. Вже по війні про його останні хвилини життя пові-

дає дружині й дітям його фронтовий побратим, з яким випало воювати разом і були з одного села. Щоправда, прийде на батька похоронка, що сповістить: «Пропа безвісти...». Очевидець останніх хвилин життя батька розповість, що він ступив необачно на міне поле і загинув. А його останки друг із села поховав під верхів'ям старезного скаліченого міною дуба. Коли вже Катя Сидорова ходитиме до Терницької школи, то ще частенько потайки від материнського ока буде ходити на станцію до кожного з поїздів, бо усі вони, діти перших років повення, чекали дива — може, повернеться батько...

За тими тривогами душевними й збігали роки і ось вона з атестатом зрілості в руках ступила на самотійну стежку життя. Йшов 1959-й рік. Час романтичних покликів на підкорення цілинних земель. І вона за комсомольською путівкою разом з іншими ровесниками подалася до далекого Казахстану. І вельми надовго. Скрізь випало попрацювати, але найбільше на новобудовах Павлодарського краю. Саме тут вона зустріла своє перше і останнє кохання — чудового хлопця Віктора, з яким поєднали свої долі мало не на півстоліття! Мали щастя зростити двох донечок-красунь, старша з яких — Валя мешкає в Росії, а молодша Ніна — у далекій Німеччині. Дочекалися Катерина та Віктор Сидорові чотирьох онуків, і вже й правнучку Ніну. На жаль, кілька років тому пішов Віктор до світу крашого — до Бога. Але вона й дотепер залишається йому вірною, бо найбільша втіха — діти, онуки, правнучки.

Катерина Сидорова славиться на всю Сатанівку як скромна і дбайлива хазяйка. Варто бодай раз ступити на її обійстя, й подивуванню не буде меж. Усе тут вельми до пуття, хоч і самотужки все їй випадає доглядати. Але ж як доглянути сад, які запахи квітники з весни до пізньої осені... Все з любов'ю, витонченим смаком прибрано. А гостинності цієї жінки може будь-хто позаздрити. Колишня вже підстаркувата хата нагадує своїм внутрішнім інтер'єром вишукану світлицю.

...Роки невпинно, мов птахи, відкрилюють у невороття. А їй усе частіше сниться глибокими ночами оте літо, що квітувало картоплями, коли батько вирятував їй довгу майбутню дорогу до многотрудного, а все ж щастя в житейському морі...

Едуард ПОДІЛЬСЬКИЙ,
журналіст
станція Монастирище —
с. Сатанівка на Черкащині

Гурбеньський ліс, що у Здолбунівському районі на Рівненщині, стояв у чеканні справжньої весни. Було холодно, всього два градуси тепла. А на гурбеньських пагорбах палахкотів ряс і час од часу якась пташина настроювала горлечко на весняний лад.

По волинській землі йшов Великдень, третій його день.

Урочище Гурби. У невеликій капличці на пагорбі — Великодній служба, яку проводить архієпископ Рівненський та Острозький Іларіон. Всесесні отці, боголюбиве чернецтво Православної церкви Київського та Московського патріархатів. Двадцять, тридцять, п'ятдесят отців... (збиваюся з ліку). Службу супроводжує архієрейський хор Покровського собору м. Рівного «Знамення».

А побіля каплички, на братській могилі Героїв УПА, на сходах, пагорбах, на майдані комплексу «Героям Гурбів» — близько п'яти тисяч вірних Рівненської єпархії та гостей зі столиці, Тернопільської, Львівської, Волинської, Хмельницької областей.

Христос воскрес із мертвих, Смертю смерть здолав.

І тим, що в гробах, Життя дарував.

Рвучкий, пронизливий вітер намагається охолодити серце, а воно, гаряче, бубнявіє гордістю за цю землю, скроплену молоддю кров'ю повстанців, що в такі та Великодні дні 21-25 квітня 1944 року вступили в бій з окупантами, що в 10 разів переважали їхнє число.

Потім, уже біля Пантеону воєвків, над яким білосніжно здіймається в мармурі Матір Божа, по-материнськи охороняючи вічний сон Героїв, править панахиду владика Іларіон. Око вихоплює момент, від якого тепліє душа: перед Матір'ю Божою на двох килимках поруч стоять архієпископи Іларіон та Варфоломей Київського та Московського патріархатів, а за ними — їхні боголюбиві отці в білих, срібних, помаранчевих ризах (Господи, дай їм мудрості сприяти створенню Єдиної Помісної Православної Церкви в Україні!), а навпроти них, вже за колоною Божої Матері, — ветерани-повстанці в одностроях, і серед них — Збарзька станиця ім. Кліма Савура зі своїм штандартом та червоно-чорним прапором.

Голос тридцятидворічного владика Іларіона чистий, високий, сильний:

Вічна пам'ять...

Хор і присутні підхоплюють:

Вічна пам'ять...

Вічна пам'ять тим, хто 68 весен тому вступив у відкритий (не партизанський!) бій з енкаведистами (найбільший і найзапекліший бій за всю історію УПА), знищив 1000 супротивників і поліг за волю рідної України.

У скорботі кладу на плиту Пантеону пучок ряс, а на могилку Невідомого Повстанця — кілька крашанок. Спочивайте, хлопчики, з Богом...

Стою у довгій черзі, в якій (це

тішить!) багато молоді та дітей, аби потрапити у Кривку УПА, відтворено коштом депутата Верховної Ради Віктора Матчука. Дерев'яними сходами, підтримувана двома юнаками в одностроях, спускаюся глибоко вниз. Проходи, відсіки оброблені підвіленими брусами. Зі стелі, за словами екскурсовода, коли дощ, крапотить. Ні каналізації, ні обігріву, а взимку — навіть можливості вийти на повітря, бо там чекає смерть.

А вони ж боролися! Писали листівки (їхні ксерокопії розвішані на стіні), розповсюджували їх, чинили диверсії. Ніл Хасевич творив свої повстанські дереворити.

В одному з відсіків — покуть з іконами у вишиваному рушнику, робочий стріл, на полицях — гранати, автомат, каски (все справжнє). Повстанці живими не здавалися:

ВЕЛИКДЕНЬ НА ГУРБАХ

перед смертю молилися, прощалися, командир стріляв усім в голову, а останню кулю залишав для себе... Екскурсовод в однострої повстанця говорить із тремтінням у голосі.

Другий відсік — продуктовий запас у торбинках, сілоках.

Третій — спальня: два грубо сколочених двоповерхових ліжка (сіно, застелене рядном), широка лава, образ і понижене до краю люстерко.

Виходжу на світ, холодний, ясний, свіжий, з думкою: справжній Герой, я б так не зміг. А мої сини?

Мегафон кличе на реконструкцію того страшного бою. Велика улоговина в лісі, обрамлена стрічкою, за якою — глядачі, що стоять на пагорбах. Злітає в небо ракета — із-за горба збігають, падають, кричать, плачуть жінки й дівчата. Їх прикривають повстанці, відстрілюючись. А за ними — війська НКВС у зелених гімнастерках і плащ-палатках. Клекочє кулемет. Падають «убиті». Ведучий із мегафоном коментує хід цієї страшної битви, про яку жінка, що стояла поруч, сказала: «Я була тоді мала, але пам'ятаю, що після бою тут все — земля, люди, техніка — перетворилось у суцільне місиво». (В цьому бою брали участь літаки, були задіяні гармати).

Я вряди-годи втрачала відчуття реальності. По спині бігали мурашки...

Закінчилась 40-хвилинна реконструкція бою тим, що частина повстанців вийшла з оточення. Вони згодом продовжили боротьбу вже на півдні України.

Хтось із присутніх пішов до довжелезного стола підкріпитися. Хтось грівся чаєм чи кавою (безплатно для всіх), хтось переглядав виставки книжок, інші гомоніли з письменниками. Там Олег Тягнибок і чоловіки в колі співали пове-

танських пісень. Я підійшла до чорного прапора з білими китицями, на якому викарбувано: «Воля України або смерть». Знайомлюся з отаманом Січі Війська Запорізького ім. Ніла Хасевича Олегом Горбенком та його козаками. Сходимося на тому, що Гурби — це поле української слави й непокори.

Підходжу до групи підлітків у яскравих футболках з написом «Джурра» з одного боку, а з іншого — «Душа Богові, життя — Україні». Це — козачата зі спортивно-патріотичного клубу. У хлопців горять очі: «Гурби — це непокора».

Закінчується intermezzo і присутніх запрошують до імпровізованої сцени на Перший фестиваль-реквієм «Героям Гурбів».

Патріотичні та повстанські пісні гуртів із Києва («Тінь сонця»), Львова (Теодор Кукуруза), Луцька (Юрій Поліщук), Кременя (бард Олександр Смик), місцевих аматорів чергуються з виступами славетних українців.

Сколихнуло розум і душу сильне і пристрасне слово Василя Шкляра: найбільшим шануванням Героїв Гурбів є побудова такої України, за яку вони віддали життя; треба тепер наступити на горло своїм амбіціям і згуртуватися в єдиний кулак; ще є можливість взяти у руки бюлетень, щоб не брати потім у руки зброю.

Настоятель Свято-Воскресенського чоловічого монастиря на Гурбах о. Ніфонт подякував, що на фестивалі були прапори тільки двох кольорів; говорив про те, що на такому святому місці не можна говорити про політику, бо то є гріх; що, вшановуючи пам'ять Героїв Гурбів, стоячи на їхній крові та кістках, треба тільки молитись.

Я йшла довгою дорогою («зона тиші») до автобуса і намагалася впорядкувати свої думки й емоції. Бувала на місцях загибелі командирів УПА «Дубового»-Литвинчука (с. Золочівка Демидівського району), «Кліма Савура»-Клячківського (урочище Лісничівка побіля Оржева), «Бей-Зота»-Хасевича (с. Сухівці Рівненського району). Завжди додому поверталася з відчуттям смутку, туги, що згас смолоскип, який би ще міг горіти й запалювати.

Сьогодні я вертаюся додому з почуттям гордості за тих юнаків (в основному сільських парубків), що не хотіли користися чужинцям, що прагнули бути господарями на своїй землі: орати, сіяти, будувати, народжувати дітей і вчити їх рідною мовою свою історію...

Просто з-за Великодніх столів йшли вони в бій у вишиванках (яка мішень!) і падали на землю, освятивши її своєю кров'ю. Не бажали чужих земель, не крадучи чужу історію, вони захищали дідузю, батьківщину, Батьківщину — і тому стали перед Богом у своїй святості.

Я повертаюся додому не тільки горда за них, але й сильна. Бо Гурби — це непокора й сила.

Ірина БАРАБАШ

м. Рівне

ТУТ ШТІРЛЦУ НЕ МІСЦЕ!

Як повідомив голова Кримської організації Конгресу українських націоналістів Василь Овчарук, навпроти меморіалу «Місце масових розстрілів радянських громадян в роки Другої світової війни у 1941-1944 рр.» у мікрорайоні ім. Маршала Жукова м. Сімферополя розміщено бігборд Партії регіонів із зображенням актора В'ячеслава Тихонова у формі штандартенфюрера СС. Бігборд присвячено відомому радянському письменнику Юліану Семенову.

Василь Овчарук вважає, що бігборд Партії регіонів із використанням нацистської символіки ображає пам'ять мільйонів загиблих від рук нацистів мирних людей по всій Європі. «Це є

абсолютно неприпустимим — розміщувати політичну рекламу із зображенням штандартенфюрера СС, навіть якщо це відомий кіногерой, що грав радянського розвідника. Ми закликаємо місцеву владу відреагувати на цей ганебний факт і зняти політичну рекламу Партії регіонів із нацистською символікою з бігборда», — сказав голова Кримської організації Конгресу.

«Якщо влада не відреагує на нашу вимогу, ми будемо звертатися до судових інстанцій для захисту честі і гідності українського народу, який постраждав від фашистської окупації», — підкреслив лідер кримських націоналістів Василь Овчарук.

Прес-служба Кримської організації КУН

Фото О. Носаненка

МЕМОРИАЛ

« МЕСТО МАССОВЫХ РАСТРЕЛОВ СОВЕТСКИХ ГРАЖДАН
В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ. В 1941-1944 гг. »

БЛАГОУСТРОЕН

К 63-Й ГОДОВЩИНЕ ПОБЕДЫ СОВЕТСКОГО НАРОДА
В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ

ДЕПУТАТАМИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО
РАЙОННОГО СОВЕТА г. СИМФЕРОПОЛЯ
ОТ ПАРТИИ РЕГИОНОВ

19 червня виповнилося б 88 років від дня народження відомого прозаїка, одного з найправдивіших літописців Великої Вітчизняної війни, народного письменника Білорусі Василя Бикова. Його повісті героїко-трагедійного звучання «Журавлиний крик», «Зрада», «Третя ракета», «Альпійська балада», «Круглянський міст», «Сотников», «Обеліск», «Дожити до світанку», «Вовча зграя» та чимало інших давно й назавжди полюбалися читачам. Немало творів письменника перекладено й українською мовою. Доля В. Бикова тісно пов'язана з Україною. В 1941 році він приїхав до м. Шостки Сумської області, аби вступити до індустріального інституту, але на перешкоді стала війна...

На Кіровоградщині є братська могила. Серед імен похованих в ній воїнів значилося й ім'я Василя Бикова, котрий вважався загиблим. На щастя, це виявилось помилкою: бійця-білоруса в останню мить від німецького танка, що намагався його розчавити, ціною власного життя врятував командир роти українець лейтенант Миргород... Про ті трагічні події в далекі січневі дні 1944 року письменник зворушливо розповів у документальному нарисі «Під Кіровоградом».

Василь Биков помер 22 червня 2003 року на 79-му році життя. Певно, так судилося йому, фронтовику, долею піти з життя саме в цей день, коли почалася війна...

Пропонуємо читачам «Кримської світлиці» одне з ранніх оповідань В. Бикова «Поєдинок», що опубліковане в його першій книжці «Журауліны крык» (Мінськ, 1960 р.).

Щільними рядами лежали вони на голій затоптаній підлозі колишньої середньої школи, ці кілька сотень полонених — поранених, хворих, душевно надломлених людей.

Вставати, розмовляти і ходити було заборонено, і вони корчилися так довгі дні і ночі, завмерлими поглядами втупившись в по-дзьобану кулями стелю, в розбиті шибки великих вікон, в єдине, що ще нагадувало школу, — покреслену класну дошку на стіні. Дорогим нагадуванням минулого білили на ній сліди, мабуть, ще весняних екзаменів: уривки речень з підкресленими словами, напівстерта алгебраїчна задача, а подекуди на берегах рами навіть поблискували написані олівцем рятівні учнівські підказки. Це було жахливо — у такому пеклі нелюдських мук бачити оці світлі ознаки іншого, далекого вже, як мрія, життя.

Ті нагадування минулого тупим ножем країя страдницьку душу лейтенанта, який, притиснувшись до стіни, лежав крайнім у ряду, саме під дошкою. Він був ще зовсім молодий, цей полонений командир, цей приваблював своєю юнацьким змужнінням — сплутаним волоссям кольору пшеничного колосся, скулдим, але все ще округлим, чистим і якимсь просвітленим обличчям — усім виглядом доброго, слухняного хлопця. В класі було зовсім тихо, люди примовкли, лежали, неначе мертві, тільки в далекому кутку хтось стогнав уві сні, щось марив; рівномірному тупалу в коридорі вартов та у віконній рамі, не знаходячи виходу, билася, гула велика муха.

Та ось надвечір'ям, коли негаряче осіннє сонце поклато на білій стіні шість довгих яскравих смуг, в коридорі загупали ковани чоботи, загрюкали двері, і застояну тишу будинку сколихнула команда:

— Всім шикуватись!

Люди на підлозі заврушилися. З немичною квапливістю і стогонами ті, що ще були живі і могли встати, почали спинатися на ноги, — заврушилися обличчя, спина, засохлі бинти пов'язок — усі подалися до дверей. Лейтенант під дошкою теж ворухнувся, з його очей враз зникла причина самота, і в глибині майнула тінь тривоги. Він підвівся разом з усіма і в незастебнутій і непідпезаній гімнастерці з чорними петлицями на комірі попрямував до виходу. Його лівий рукав з командирським шевроном гойдав порожній вздовж тубуба, а під гімнастеркою, на вузенькому мотузку, який білим шрамом в'дав-

ся в худу юнацьку шию, звисала поранена рука.

З коридору тимчасом долинуло звичне «шнель, шнель», і люди, які стримано товпились на порозі, виходили в двері. Вони вже знали, для чого їх шикують, що буде далі — ця жахлива «процедура» повторялася тут щодня рівно о сьомій вечора.

Виштовхнутий у коридор натопом людських тіл лейтенант, як міг, оберігав від штовханини поранену руку і протискався поміж

Василь БИКОВ

ПОЄДИНОК

жадав він, як мати здорові руки. Поруч, притиснувшись один до одного теплими тілами, стояли ті, з ким йому суджено було невдовзі загинуть, і ця неминучість кінця без слів і поглядів таємною силою з'єднувала їх.

А на подвір'ї — над німцями, людськими стражданнями і близькою смертю — тихо бринів надвечір'ям чудової осінньої пори — бабиного літа. Десь за шиферним дахом школи сідало ще і увечері тепле привітне сонце, на подвір'я лягла довга смуга тіні, а верхівки кленів і лип з жовтим поріділлим листям світилися зажурую погожої призахідної пори.

Якийсь час було тихо. Німці, стоячи купками, примовкли і з цікавою терпелістю приглядалися до жертв, міряючи їх поглядом і визначаючи їхні фізичні можливості. Вони спрямували на цих чотирьох всю увагу, а ті з передсмертною жадобою, — як над головами ворогів сяяв, світяться відблисками осені старий розлогий клен. Вже наближався кінець його чарівності, і з гілля одвічним своїм порядком з тихим, прощальним шепотом-сумом спалося на землю листя. Усе меншало і меншало його на гіллі, а воно все падало і падало, неначе великі золоті краплі, важкі і неквапливі у вечоровій тиші, на привітну землю, на стежину, на траву.

За столом, відкинувшись на спинку крісла, ніби цвях, рівно стирчав довгов'язий сухий оберштурмфюрер — не старий, кістлявий чоловік з підстриженими тонкими вусяками і схованими під бровами очима.

Поблискуючи голубою іскринкою перстника, він виступував на столі якусь мелодійку, старанно вип'ячуючи свої груди з круглим нацистським значком і тов-

стим «залізним» хрестом. За його спиною стояла решта офіцерів і збоку від усіх — той молодий. Він, як і раніше, насторожено і пильно дивився на жертви і найбільш — на лейтенанта.

На перший погляд, вони були зовсім не схожі один на одного, — ці два ворожі офіцери: той — вимитий, свіжий, у начищених до блиску хромових чоботях, хвацькому високому кашкеті з галуном і кантами, і цей — понівечений, босий, розхристаний і змучений. Але відчувалося щось схоже і в зрості, і навіть в їхній зовнішності — ті ж біляві схудлі обличчя, розважливі вдумливі погляди, м'яка спадистість чистих юнацьких лобів. Молодий німець не зводив погляду од лейтенанта-смертника, і невідомо, що змушувало його так вперто вдивлятися. Можливо, то була вихована з дитинства погорда до слабшого, можливо, бажання необстріляного тилочка пізнати дух супротивника, можливо, приховане співчуття?..

Лейтенант між тим не дуже думав про причини тієї цікавості: він бачив перед собою ворога, чекав смерті й думав, що треба буде вмерти по-людськи. Але в нього не було ніякої зброї, не багато залиши-

лося сили. І він уклав у свій погляд всю свою нескоропну волю і дивився так хвєлину-другу, не бажаючи поступитися цьому німцеві.

Вороги тим часом очікували собак, четверо полонених, котрі стояли пліч-о-пліч, чекали смерті, сотні людей за побитими вікнами тамували в серцях безсилій розпач і ледь стримували себе.

І ось із-за рогу будинку, туго нап'явши ремінне повіддя і прищулюючи гострі вуха, вискочили два сірі вовкодави — великі, широкогруді, з ключням злежалої шерсті на животах. Вони вже знали свої обов'язки, ці дресировані люди, перед тим їх добряче поморили голодом, і вони рвалися тепер, важко дишаючи, пирскаючи з пащекою слиною, хижо оскалюючи жовті ікла. За ними біг їхній поводир, якийсь есесівський унтер — чоловік з огидним носатим обличчям, вкритим синіми рубцями шрамів, у рудій шкіряній куртці і обшитих шкірою бриджах. Упираючись в землю підборами, він ледве стримував на повідках розлютованих собак.

Крайній від рогу будинку німці боязко відступили назад, заджеркотали, зблискуючи очима. Оберштурмфюрер задоволено лагідністю на сухому обличчя поплескав себе по стегнах.

— Рекс! Рекс!.. Гут, Рекс!

О Рекс, — підхопили офіцери, несміло підступаючи ближче, щоб полащити собак, які, натягуючи довге повіддя, рвалися за загородку. Оберштурмфюрер ще поплескав себе по стегнах, дістав щось із кишені і невисоко підкинув угору. Величезний вовкодависько легко підстрибував, схопив у повітрі гостиниць і, пригнувши голову до кіттих широким лап, жадібно зжер його.

Вслід за першими із-за рогу вискочили ще дві, щоправда, не такі великі, як перша, але такі ж жадібні до людської крові, надресировані дужі вівчарки. Офіцери загомоніли, їхня увага переключилася на собак, і видно було, що вони знали й любили цих тварюк. Таке жахливе виводисько було в них на зразок тоталізатора і, мабуть, веселило тилове життя в цьому сумному, поніщеному війною прифронтовому містечку.

Лейтенант знав, що чогось кращого, ніж тільки померти з найбільшою гідністю, вже не випаде в його короткому житті. Востаннє поглянув він на лагідне привілля вечірнього неба, на якому у недосяжній висі, ніби срібне крило дивної птахи, тихо лежав косячок прозорих дрібних хмарин, вслухався в лагідний самітньо-урочистий шепіт листоптаду і відступив ближче до стіни.

В передчутті швидкої насолоди видовища німці підступили до бар'єра, оберштурмфюрер запалим жевотом навалився на край столу, тільки той молодий офіцер все ще стояв на тому самому місці і скам'янілим поглядом з-під широкого козирка кашкета вдивлявся в полонених.

І тоді кати спустили собак.

Четверо нещасних щільніше притислися до стіни і один до одного, і хоча вони вже не мали ніяких шансів у боротьбі, але все ж не хотіли здаватися відразу. Лейтенант поширше розставив босі ноги, приготував для захисту здорову руку і чекав. Натреновані собаки досвідчено обрали кожний собі жертву і, вдаривши об землю пружкими хвостами, всі разом ринули на людей.

Він стрибнув, може, на якісь півсекунди раніше за інших, цей здоровенний чорнобурий Рекс. Лейтенант мигцем встиг помітити його пожадливу ікласту пащеку і, більш інстинктивно, ніж по своїй волі, зі всієї сили швидко підняв ногу. Широкі собачі груди боляче вдарили в ступню, але не повалили людини, припертої до стіни, і вовкодав, люто завивши від невдачі, відскочив назад. Інші хижакі, однак, вже вцепилися в свої жертви і дико їх терзали. Довкола здійнялися собачий виск, гавкіт, метушня лютої, незвичайної боротьби.

Вслід за першим наскоком Рекс відразу ж стрибнув знову, цілячи вище; людина не встигла замаханутись ногою, як собачі лапи вдарили її в бік, і зубата пащека впилася в плече. Лейтенант ринувся від болю і жаху, вхляпавшись від страшної кошлатої істоти — затріщала гімнастерка, і собака одірвався. Але тої ж миті він стрибнув ще раз і вже опинився на карку.

Це було найстрашніше. В якусь мить, сходячи кров'ю, що липким гарячим струменем лилася з плеча, лейтенант відчув біля себе тільки одну опору — стіну, людей вже не було побіч. Біля ніг ревли, завивали, повискували собаки, і за бар'єром, складеним з

парт, так само ревли, горлопанили, стукотіли німці.

З останньої сили він утримався біля стіни, не давши себе повалити і тим скінчити все. Затамувавши в душі пекельний біль, він знову рвонувся всім тілом і здоровою рукою ухопив вовкодава за шию. Вигнуті ікла звіра вже вп'ялися в його карк: нестерпний біль пронизав усе тіло, мозок, кожну частинку його істоти. Потемніло ввічу. Собачі пазурі задніх лап рвали його стегно, і він, як тільки міг, усією вагою ослаблого тіла брязнув собаку об сучкуваті колоди стіни.

Вовкодав коротко вискочив і хоч не відчепився, але розслабив щелепи, і тої ж миті лейтенант, намацавши рукою ошийник, зі всієї сили вхопився за нього і крутнув. Це допомогло, натиск вовкодава поменшав, звір обм'як, людина відірвала його від себе і кинула на землю.

Німці лютували — махали руками, кричали, лялися і чогось вимагали. Собачий поводир, невідривно стежачи за бійкою, силкувався розстебнути кобуру, хтось заохочував собаку. Але оберштурмфюрер, який один, здається, не хвилювався і ховав на губах задоволену посмішку, раптом випростався за столом і крикнув: «Фу!»

Тим часом лейтенант, прихилившись до стіни, стояв закривавлений, у пошматованій гімнастерці, а в його очах рябли, стрібали, вилися криваво-червоні змії. Дуже хотілося йому власти, померти, щоб скінчити муки, але він все стояв, як кривавий символ страшного людського злочину. Припавши до землі і жадно настовбурчивши вуха, готовий кинутись знову, чекав нової команди Рекс. Скінчивши коротку сутичку, рвали на шмаття свої жертви решта троє собак.

І тоді серед загального замішання і розгардіяшу з поважною повільністю підвівся з-за столу оберштурмфюрер. Офіцери відразу притихли і шанобливо повернулися до нього.

— Цей офіцер є хоробрій зольдат. Він достойний поваги, але він втратив форму, панове. Рекс — фас!!!

Вовкодав коротко рикнув і розпластався в повітрі на стрімкому зльоті, але широкі собачі груди глухо вдарилися об смоляні колоди стіни. Його жертва, на якусь мить випередивши цей стрибок, упала мертва на витоптану, закривавлену землю.

Настала коротка пауза, під час якої ніхто не встиг помітити, як похмурий молодий німецький офіцер, що стояв за всіма, дістав тонкостволий парабелум, рішуче підніс його до світловолосої голови і вистрелив. Офіцери здригнулися, ухопилися за кобури, а він вже корчився на землі, і в зелену, притоптану чобітьми траву швидко-швидко капали з підстриженої скроні перші краплі його арійської крові.

— Вас іст дас? — вигукнув оберштурмфюрер.

Але було зовсім тихо, і ніхто не відповів йому, на-чоб усі заціпили, тільки за бар'єром задоволено вуркотали собаки, шматуючи тіла полонених.

1959 р.

Переклад з білоруської Данила КОНОНЕНКА

Умовній колотнечі, яку зініціювала у Верховній Раді Партія регіонів, знову з небуття вигулькнуло прізвисьце царського міністра внутрішніх справ Валуєва, автора таємного циркуляра 1863 року. Газети демократичного спрямування зарясніли заголовками «Нова «валуєщина», «Геть новітню «валуєщину» в Україні!».

Для читачів «КС», а особливо молодих, деталі цього циркуляра маловідомі. А тому їм, напевне, буде важко уявити, яким чином зміст цього горезвісного документа пов'язаний із законопроектом депутатів Колесніченка і Ківалова про засади державної мовної політики в Україні, прийнятим 5 червня у першому читанні Верховною Радою головною голосами депутатів від фракції Партії регіонів і комуністичної партії. Фактично вони сьогодні є продовжувачами «справи» Валуєва, хоч головне про це заявляти остерігаються.

Ось чому автор цієї публікації, звернувшись до архівів, підготував до друку текст антиукраїнського виступу царського міністра.

Валуєвський циркуляр настільки зрозумілий, що не потребує якихось коментарів.

Отже, читаємо текст, яку на наступного року виповниться 150 років (ювілей, одначе!).

ВАЛУЄВСЬКИЙ ЦИРКУЛЯР 1863 РОКУ

Дело Центрального управління по цензурному ведомству, 1863 г., № 188 По высочайшему повелению

Секретное отношение Министра внутренних дел к Министру народн. проsv. 8 июля № 394

Давно уже идут споры в нашей печати о возможности существования самостоятельной малороссийской литературы. По востребованию к этим спорам служили произведения некоторых писателей, отличавшихся более или менее замечательным талантом или своею оригинальностью. В последнее время вопрос о малороссийской литературе получил иной характер, вследствие обстоятельности чисто политических, не имеющих ника-

Киевский ценз. комитет. Сей последний в особенности затруднялся пропуском упомянутых изданий, имея в виду следующие обстоятельства: обучение во всех без изъятия училищах производится на общерусском языке и употребление в училищах южнорусского языка нигде не допущено: самый вопрос о пользе и возможности употребления в школах этого наречия не решен, но даже возбуждение этого вопроса принято

происхождением, судя по рукописям, поступившим в цензуру, и по тому, что большая часть малороссийских сочинений действительно поступает от Поляков. Наконец и Киевский генерал-губернатор находит опасным и вредным выпуск в свет рассматриваемого ныне Духовной цензурой перевода Нового Завета. Принимая во внимание, с одной стороны, настоящее тревожное положение общества, волнующего политическими событиями, а с другой стороны, имея в виду, что вопрос об обучении грамотности на местных наречиях не получил еще окончательного разрешения в законодательном порядке, Министр внутренних дел признал необходимым, впредь до соглашения с Министром народного просвещения, обер-прокурором Святейшего Синода и шефом жандармов относительно печатания книг на малороссийском языке, сделать по цензурному ведомству распоряжение, чтобы к печати дозволялись только такие произведения на этом языке, которые принадлежат к области изящной литературы; с пропуском же книг на малороссийском языке, как духовного содержания, так учебных и вообще назначаемых для первоначального чтения народа приостановиться.

О распоряжении этом было повергаемо на Высочайшее Государя Императора воззрение и его Величеству благоугодно было удостоить оное Монаршего благоволения.

Підготував Павло МАЗУР

м. Маріуполь

НОВІТНЯ «ВАЛУЄВЩИНА» СТУКАЄ В НАШІ ДВЕРІ!

кого отношения к интересам собственно литературным. Прегние произведения на малороссийском языке имели в виду лишь образованные классы Южной России, ныне же приверженцы малороссийской народности обратили свои виды на массу непросвещенную, и те из них, которые стремятся к осуществлению своих политических замыслов, приняли под предлогом распространения грамотности и просвещения за издание книг для переводного чтения, букварей, грамматик, географий и т. д. В числе подобных деятелей находилось множество лиц, о преступных действиях которых производилось следственное дело в особую комиссию. В С.-Петербургском собрании жертвования для издания дешевых книг на южнорусском наречии. Многие из этих книг поступили уже на рассмотрение в С.-Петербургский ценз. комитет. Немалое число таких же книг представляется и в

было большинством Малороссов с негодованием, часто высказывающимся в печати. Они весьма основательно доказывают, что никакого малороссийского языка «не было, нет и быть не может и что наречие их, употребляемое простонародьем, есть тот же русский язык, только испорченный влиянием на него Польши; что общерусский язык так же понятен для Малороссов, как и для Великороссов, и даже гораздо понятнее, чем теперь сочиняемый для них некоторыми Малороссами, и в особенности Поляками так называемый украинский язык. Лиц того кружка, который усиливается доказать противное, большинство самих Малороссов упрекает в сепаратистских замыслах, враждебных к России и гибельных для Малороссии. Явление это тем более приискорбно и заслуживает внимания, что оно совпадает с политическими замыслами Поляков и едва ли не им обязано своим

СКІЛЬКИ РОКІВ МОСКВІ?

Засновником Москви вважають князя Київського Юрія Долгорукого, але, як свідчить історія, цей князь 1147 року заснував місто... Мокву, і що назву місто одержало від назви річки Мокви і болотистої місцевості.

Відомо також, що монголо-татарські завойовники чотири рази ходили на Русь, але так її і не підкорили. А тому 1276 року вдалися до хитрощів. Вони створили на теренах Київської Русі удільне намісництво площею в 16,2 тис. кв. м. За адміністративний центр взяли місто Мокву, але почали його називати на свій лад, додаючи літеру «с». Очолив новостворене намісництво онук хана Батия Данило Олександрович, син князя Олександра Невського, який з допомогою військ Золотої Орди здійснив декілька загарбницьких походів, у результаті яких значно збільшив територію Московського удільного намісництва: 1301 року він захопив частину рязанських земель з містом Коломна; 1302 — приєднав Переяславське князівство; 1303 — відхопив місто Можайськ у смоленського князя.

Впродовж незначного часу територія Московського удільного намісництва зростала настільки, що воно фактично і юридично перетворилося в Московське князівство, а сам намісник став першим його князем Данилом Московським. Таким чином і закладався ґрунт, на якому згодом виріс імперський синдром, що не дає слов'янам спокійно жити й донині.

А тепер хочу нагадати читачам основні віхи створення і розростання Російської імперії.

XVI сторіччя. Московський князь Іван IV (Грозний) перетворює Московське князівство в державу Московія і коронує себе сам на «царя».

XVIII сторіччя. «Цар» Московії Петро (лише через 8 десятиліть після Переяславської угоди) перетворює державу Московію в Російську

імперію, а всіх жителів імперії, незалежно від національності, називає «русскими».

XX сторіччя. У 1917 році Володимир Ульянов надає Російській імперії комуністичної ідеї і перетворює її в радянську імперію, або так званій Союз Радянських Соціалістичних Республік. Росія володарює шостою частиною суші усієї планети.

19 серпня 1991 року перший і останній президент СРСР Михайло Горбачов юридично перетворює радянсько-російську імперію в суто Російську, зменшуючи її територію до розмірів, які сьогодні належать Російській Федерації.

21 вересня 1993 року перший президент РФ Борис Єльцин фактично ліквідує Російську Федерацію. З того часу йде юридичний процес перетворення Російської імперії в державу Росія, тобто від де-факто до де-юре.

На історичному шляху поневолення народів Московщина — Московія — Росія чимало перейменувала міст, а ось літочислення їхнє веде, коли від часу заснування, а коли від перейменування — залежно від своїх ідеологічних, політичних, військових, економічних та інших цілей.

Так, наприклад, перейменовували Херсонес на Севастополь, а Гаджібей на Одесу, вона почала вести їхнє літочислення з дня перейменування. Таким чином, літочислення Москви слід теж починати не з 1147, а з 1276 року, коли було створено однойменне удільне намісництво. Необхідно виправити також помилку на пам'ятнику «засновнику Москви» Юрію Долгорукому, що у Москві напроти міськради, а саме: зі слова Москва викреслити літеру «с», а також дописати «князю Київському», оскільки росіяни, залежно від своїх ідеологічних потреб, називають його то князем Московським, то першим царем Московським.

Мирослав МИСЯК

м. Ялта

ДЗВОНИ В МАДЖАРКАХ Б'ЮТЬ НА СПОЛОХ

Ми добре знаємо трагедію білоруської Хатині та останні «відкриття» професорів-українофобів про те, що нібито брали участь у цьому злочині українські націоналісти.

Але чомусь загадково мовчать наші чужинецькі професори про трагедії сіл наших українських, наче і не було їх. І точну кількість таких сіл не назве ніхто. Але люди пам'ятають.

У неділю 3 червня мешканці з Боратина Сокальського району Львівської області прийшли на поминальну службу біля каплиці, що стоїть на місці спаленого села Маджарки. Боратинський священник Михайло Блистів, о. Михайло Нискогуз із храму св. Йосафата на місці, скрапленому сльозами і кров'ю наших співвітчизників, правили Службу Божу. Бо лише щира молитва може втішити душі невинно убитих селян. І подвижницка діяльність фермера Мирослава Шумила, що запалив своєю іскрою Батька Михайла та інших односельців, дозволила увічнити пам'ять про трагедію села гарно облаштованою капличкою. І ця пам'ять не дозволить повторитися трагедії, що була роздмухана недругами на міжнародному ґрунті.

А село було чималеньке, мало 98 дворів, читальню «Просвіти», церкву.

Перший раз півсела спалили польські поліцаї, що були на службі у гітлерівців. Тільки в Грубешівському повіті у 1943 р. зусиллями Армії Крайової з лиця землі стерті Молотів, Тугані, Стрільці, у 1944 р. — Сагринь (більше 400 дворів), Ласків (122 садиби), Сиховичі, М'яке, Терєбін, Пасіку, Малічч, Турковичі. Всього лише в одному повіті польська АК спалила більше 20 сіл, убито понад 1500 українців. Згадати варто і Завоне (лише залізнична станція Селець-Завоне нагадує про нього), яке спалили німці, дізнавшись про присутність червоних розвідників.

Коли прийшли «освободітелі», стан погіршився. Якщо німецькі окупанти покладали на село фіксовані контингенти, то міліція обивательська Народної Польщі просто грабувала стільки, скільки хотіла.

...Озброєні автоматами і карабінами польські штурмовики вдерлися до хати і там вчинили страшне побище. Коли постріли стихли, то карателі підпалили хату і стодолу, щоб вогонь поглинув сліди того страшного злочину. Романа, котру куля лише черкнула, отямилася і кинулась втікати, за нею побігла Галина. Ззаду чулися постріли... Нині пані Галині Поцілуйко (Дацьків) 75 літ. І тепер гіркі сльози котяться з її очей, коли вона пригадує ту страшну трагедію... Добрі люди зібрали кісточки замордованих, спалених людей, дітей і ненародженого дитятка і поховали всіх на старому цвинтарі у Червонограді. Шкода, що якісь вандалі пошкодили надгробний пам'ятник на могилі, — так описала Оксана Проць «подвиги» міліції обивательської (МО) та охотничої резерви міліції обивательської (ОРМО — польський аналог радянських «стрибків») за підтримки жовнів Війська Польського після «освобожденія». Місцеві жителі були свідками, як десяток людей живими спалили поляки у власних оселях. Про це писав Василь Филипчук у нарисі «Моє село у вирі історичних подій». Коли Закерзоння відійшло до Польщі, допомогу у боротьбі з сільськими «кущамми» самооборони полякам надавали вже радянська «Червона мітла» та радянські прикордонники.

А під час операції «Вісла» у травні 1946 року людей взагалі вивозили на Тернопілля. Поляки безсовісно грабували беззбройних переселенців. А тих, хто не хотів залишати рідні домівки і втікати, — розстрілювали.

Служба Божя біля каплиці в Маджарках

Українці до початку війни (1939 р.) жили дружно з польським населенням, незважаючи на протистояння полонізації польської влади. А після початку війни запалали українські села і польський Острів у відплату.

То кому служать в Україні ті, що борються з мовою українською? Навіщо міжнародні сутички провокувати, вирощувати молодих нацменів, що не володіють державною мовою на необхідному для складання випускного іспиту рівні і не можуть обіймати посади чи вчитися на території України? Ці юнаки і дівчата можуть бути потрібними лише в сусідній державі, де мова їхня — державна. Спецслужбам яких держав служать партії, що впроваджують такі закони і бризкають сльозами, бо поль-

ському уряду, бачте, не подобається, що Степан Бандера — почесний громадянин українських міст. Інтереси народів яких країн захищають народні обранці України? То чи не прийшла пора об'єднатися проти спільного ворога-зрадника, що пограбував не лише українські, а й російські, єврейські та усі інші родини, позбавив належної освіти, роботи, заслужених пільг, позбавив безкоштовного медичного обслуговування та соціальних гарантій, натомість роздмухуючи міжмовну ворожнечу. Той підступний ворог хоче знову примусити нас воювати між собою. Тому б'ють на сполох дзвони у спалених Маджарках...

Анатолій ТРОЦЮК

м. Червоноград

Поет, прозаїк, публіцист, есеїст Василь Піддубняк народився 1951 року на хуторі Красний Кут Теплицького району на Вінниччині в сім'ї робітника цукрозаводу і колгоспниці. Закінчив філологічний факультет Одеського університету ім. І. Мечникова (1974). Працював кореспондентом і редактором радіо, газет Теплика (Вінниччина), Одеси, Кривого Рогу, директором видавництва «Степ» (Херсон), головним редактором альманаху «Степ», начальником редакційно-видавничого відділу видавництва «Надніпрянська правда», власником газет «День» і «Сільські вісті», «Голос України», Національного радіо України.

Першим із місцевих журналістів обнародував у пресі факти голодомору на Херсонщині («Живно Молоха», газета «Ленінський прапор», 1989).

Член Національної спілки журналістів України (з 1979), Асоціації українських письменників (з 2001).

Публікувався в обласних і всеукраїнських виданнях, у перекладі — в США. Окремо вийшли збірка поезій «Пізній листопад» (1997), «Словник журналіста і видавця» (2005), публіцистичний нарис «Живно Молоха» (2006).

ЮВІЛЕЙНЕ

І оплески, і поплески, і спічі.
А де ж герой? Чому ж його нема?
Відходить сонце, а натомість — свічі...
А де ж?...
— Нема, — відказує зима.
«Великий, незабутній, величавий...»
А де ж герой?
Розгублені стоять...
Як і зима, затрималася слава,
Укрилася снігами снігожать.
І чайок гук над зламаним лиманом,
Над кручами, що нижчають як день.
А де ж герой?
Коли ж він сам постане?
Чому прийти збирався, а не йде?
Не дочекались... А навіщо ждати?
Суворий час зробив фатальний стриб...
...А він вгорі, на голубій загаті,
Стоїть безмовний й споглядає вглиб.

* * *

*Люди, взгляните на скалы —
Это мозаика побед.
Николай Дмитриев*

Горе горами ходить нетлінно,
Сизий сокіл над ними кружля.
А внизу — триумфальна країна,
Тільки вбога в країні земля.
І не скелі навколо — хороми,
А в хоромах — пороки земні...
У безсмертниках — стежка додому,
І забуті обличчя в вікні.
Ті обличчя — ікони на стінах,
Тільки ж слава пройшла мимо них.
І забула про них Україна,
Мов любили її не вони!
Піднімуся на скелі востанне,
Сокіл сизий мене привіта.
І хмаринкою в небі розтану,
Не внизу розчинюся, а там!
І торкатиме скелю підхмарну
Світло соняха з рідних країв...
І збагну лише тут, що немарно
Я розтрачував сили свої.

КРАСНИЙ КУТ

Країни край,
Де верби б'ють поклони
Ген-ген, перед іконами ставків.
Це — Красний Кут,
Наречений Червоним
Із легкої руки більшовиків.
Його із швидкісних хайвеїв
ледве видно,
І то, якщо дивитися згорі.
Он дід іде із ликом Світовиди,
Он дим іде, бо Красний Кут — горить!
Горять сади, бо вже пора горіти,
У вікнах скачуть іскорок рої.
І плинуть в Лету
Пережитки літа,
А з Лети в літо — спогади мої.
А я — на перехресті, роздоріжжі:
— Хіба це край, де світ явився мені?..
Хіба ж ця батьківщина — зарубіжжя

НОВЕЛА

Підступило. І не відпускало Величя ні вдень, ні вночі. Він прокидався в темряві, тягас під подушку до паперу й ручки, завбачливо покладених туди перед сном, і записував, виставляючи аркуш на смугу електро-світла, що ломилася в шибки від потужних ліхтарів за вікном. Зранку гнали на повірку, потім на сніданок. Після сніданку зразу ж у промзону на роботу. А йому ж хотілося писати, аж пахло. І він, поставивши деталь на чорнову обробку, вмикав верстат і тут же, примостившись на металевому столику між гори деталей, дрібно записував на аркуші паперу текст чергового оповідання, одного з тих, що виринали з небуття в його задумах.

Це вже тривало з місяць, і Величай квапився, відкинувши читання, прогулянки після роботи, бо знав, що воно могло будь-коли урватися надовго, на півроку, а то й на цілий рік. А поки що якийсь теплий, добрий голос щедро йому нашіптував слово за словом, речення за реченням... Ось головний герой має зустрітися з коханою в молодості жінкою через вісімнадцять років. Величай записував: «На вулиці загурчала машина, чути було, як вона зупинилася проти будинку. Люба вийшла на балкон і сказала: — Ось вона й приїхала.

Анатолій Петрович схопився зі стільця й теж вийшов на балкон. Унизу вже розверта-лося блакитне таксі, і від нього йшла струнка

З татариним чи скіфом на коні?
Так ні ж — свої!
Але ж чому мов таті?
А де ж собори уразливих душ?..
Дід Світовид мовчить.
А в крайній хаті
Горить вікно, немов букетик руж.

* * *

Все більше палаців
На вбогих просторах,
Все більше фортець
На розруях природ...
І що не куток, то Содом і Гоморра,
І що не район — остовпільний народ.

Ще глупа ніч,
Та схід вже рожевіє...
Надія-Діва по Україні йде.
— Куди ідеш?
— Не знаю, — каже Діва.

ЧУЖІ СОЛДАТИ

На березі маленької ріки,
Що срібляно туркоче під горою.
Вже півстоліття сплять чоловіки...
В Німеччині своїй вони — герої!
А тут вони у полинах лежать:
Невпізнані, худючі, безборонні...
Із берега в ріку тече іржа,
Мов кров із горла мертвої Горгоні.
Можливо, їх останки заберуть
(Якщо узнають місце поховання...),
Ім все одно, бо вдруге не помруть,
Їх вдруге не зустрине
Дім в тумані.
Ледь фосфоряться
Вимиті кістки,
Заплутані в полиновім корінні.
А час як час: гортає сторінки,
А тлін як тлін: гортає мертві тіні.
А десь в Берліні, Нюрнберзі чи де
Надіються на марення повернень:

**Василь
ПІДДУБНЯК**

**«ХІБА Ж УКРАЇНА
ВЖЕ БІЛЬШЕ НЕ ХРАМ?..»**

Та що ж воно чиниться
в храмі вітчизни?
Хіба ж Україна —
вже більше не храм?..
Усі новосілля подібні на тризну
В облозі майбутніх руїн-панорам.
Гадалось — до щастя,
Ввижалося — вгору,
Не нині, так завтра збудуємо рай.
А що воно вийшло?
Содом і Гоморра, —
Від річки Лугани по сивий Дунай.
Та вітер круги свої не забуває,
Повернеться вітер на світлі круги!
Содом упаде і Гоморра сконає,
Вітчизна вийде у святі береги.
Зневажені коні відчують свободу,
Земля від терновий звільниться сама.
І звернеться Небо саме до народу:
— Це ваша вітчизна, бо інших —
Нема!

ЩЕ

Іще зима, ще зимонька, мій брат!
Ще вимерзають зріджені озими,
Ще в пам'яті — радянський каземат,
Ще в споминах — сибіри несходими.
Ще ми — раби. Хоча вже — й не раби,
Бо ж Україна — хвилі в океані!
...На сірім тлі непевної доби
Літа проходять — майже окаянні.
Чужих вождів позбувшись і ярма,
Ми думали, що всі дороги — вгору.
Аби ж знаття, що не у гору — в горе,
І знов не однією ж — обома!
Та люди все ж не мертві, а живі!
Не гвинтики страшного «механізму»,
Що Україну тяг до комунізму,
Як пес Рябко — ланцюг в гіркій траві.
Іще зима.
Та більшає вже день.

«Писав, що місяць-другий
і — прийде...»
Вже вік новий.
А де ж твій любий Вернер?
Він, може, тут, на березі ріки,
Над водами, що майже безіменні.
...Гортає час посмертні сторінки,
Дістаючи їх з нагрудної кишені.

**ТИЖДЕНЬ УДОМА
Маленька поема**

1

...Навколо — поволока, мжичка,
померки.
Колеса вибивають музичні варіації
На теми незорості України.
Усіх зморив Морфей.
Та не спиться мені, бо потяг швидкий
В'їжджає не просто у морок —
У морок моєї отчини!
«Хай станеться Світло!» — каже Він.
І світло стається!
І шлях мені каже додому
Єдиний пожовклий листок
На дріві Вічності.

2

Після в'їзду у Світло
Ще довго не покидає почуття
невагомості.

Розгублений,
Нарешті помічаю головне:
Хмари над Красним Кутом,
Хутором,
Якого більшовики нарекли по-своєму —
Червоним.
А під горою безіменна річка-лугівка
Відразу зблискує.
А за лугівкою зблискують ставки,
За ставками — калюжі...
За водою з'являється Повітря.
Пишу із великої літери,

Бо таке повітря,
Як у Красному Куті,
Людство ось-ось заноситиме
У Червону книгу.
А де ж це суша?
«Станеться!» — чую згорі.

3

Стаю на коліна перед Богом
І образом
Суходолу.
Відгакуються предковичні горби,
З-під яких спрадавна
Добувають білу глину...
Аби не ця глина,
То чим би білили стіни хат
Наші незабутні матері?
Хати наші — бригантини епох.

Як тільки з'явилося море трав і квітів,
Попливли білі вітрильники
У білий світ.
І досі біліють,
Вказуючи найкоротші шляхи додому.

4

Спасибі Творцеві!
Бо ж якби не Він,
То хіба ж би я мав щастя
Спостерігати за Сонцем?
Сонце своїми золотими ключами
Відкриває браму ранку
І закриває браму вечора.
Прості речі,
Але (чесно!) згадав про них
Лиш у малій вітчизні,
Яку чомусь завжди застуге
Збірний образ великої.
І четвертий день відходить у вічність...
По Чумацькому шляху
Ідуть мої дорогі пілігрими.
Місяць — корона Цариці Небесної —
Золотить бані храму,
Сяє над золотими лугами безсмертя,
Повертає відчуття простору.

5

Плескіт риби у березі
Спростовує думку про те,
Що вода у ставках геть змертвіла.
Летить над сонним плесом чибіс,
А при битій дорозі
Чаєчка росу п'є...
Знак Риби —
Перша монограма Христа.
Цей благословенний плескіт у водах,
Рожева пахолодь над затуманеним
плесом —
Що може бути ріднішим
У напівзабутому краю?
Пернате царство заявляє про себе
Співом ангельським,

Бо ж, мабуть, ангели вчили співати
Пташок...
І стукіт вагонних коліс тут недоречний:
Наближають до Творця
Не гудки швидких поїздів,
А шепіт риби,
Чути який дано не всім...
6

Йдуть корови по діброві,
Зірка на лобі коня
Кидає промені
На незабутні луги дитинства.
Отари овечі на горбах перекочуються,
Здіймаючи зоряний пил
Земних галактик.
«Створимо людину
За нашим образом і подобою?» —
Запитання Творця,
Адресоване Синові,
Робить мою душу ще вразливішою
і пам'ятливішою.
А із хутірського гучномовця
На залізобетонному стовпі —
голосом естрадним:
«Душу й тіло ми положим...»
Але ж, але ж:
«На початку було Слово,
І Слово було у Бога...»
Україна і без нас знає,
Що вона ще не вмерла.
Тому мусимо пам'ятати
(і повторювати) про те,
Що на початку все ж був не гімн,
Хай і — України.
...А в саду Едемському — чужі люди.
Кажуть, якісь інвестори.
Колись же, мабуть, першолюди
Жили у нашому селі,
Бо де ж іще рай, як не тут?
Тільки на вулиці — майже нікого.
І лише від пілігрима дізнаюся про те,
Чому майже нікого:
— Адам сторожує рай десь в
Німеччині чи Португалії,
А Єва нянчить чужих дітей
десь у Італії.

7

Ангели на небі і люди на землі
(І я з ними)
Славимо Творця.
...Стаю на коліна
На землю малої отчини
І сам собі кажу:
«Чим менша отчина,
Тим більше небо над нею!»
Воздаю славу Тому,
Хто подарував мені цей тиждень
вдома.
Прочитавши літанію ранкову
У Красному Куті,
Вечірню молитву Богові воздаю
Вже в іншому краю.
Втім, дім наш не тут.
Дім наш там, де немає
Швидких потягів і стрімких
аеропланів,
Де нікому не дано
перейменовувати
Навіть маленьку травинку,
Не те, що вулиці чи й міста!
Там, де суєта суєт —
нерозуміле поняття,
Де спокій не має нічого спільного
Із патріотичною дрімотою,
Де ні символів, ні ідолів,
Ні форм, ні фірм,
А лише те,
Що називається Вічністю.
Амінь.

м. Херсон

жінка в літньому платті сталевого кольору.
Вона йшла так на виду в нього всього лише
якусь секунду й зникла в під'їзді...»

Гуркотів верстат під боком, різьць виток за
витком знімав першу стружку з деталі. Дій-
шов кінця. Величай замінив деталь і далі
писав під ритмічний гуркіт:
«...Він заплющив очі, і в чорній чорноті

КОЛИ ПІДСТУПИТЬ...

йому світилася, червоніла її постать...» І тут
хтось вихопив списаний з одного боку ар-
куш. Величаєві аж під грудьми похолонуло.
Він простяг руки за аркушем, звів голову й
побачив над собою усмінене білоброве об-
личчя прапорщика Бормотова.

— Віддай, начальник!.. — крикнув Величай.
Бормотов спокійно сховав аркуш до ки-
шені й рушив із цеху. Ще не вірячи в те, що
сталось, Величай попросив:

— Слухай, начальник, там нічого крамоль-
ного нема... Віддай...
Бормотов і вухом не повів. Недаремно його
охрестили в зоні Джеком Потрошителем. Він
просто ловив кайф на всіляких шмонах.
Завжди догори дном перекидав усе в тумбо-
чках і на постелях, аж пір'я летіло від нехит-
рого зеківського добра.

— А-а, пр-ропади ти пр-ропадом! — гукнув

Величай прапорщиківі в спину, перекрику-
ючи гомін верстатів у цеху.

Якусь мить він стояв над верстатом обікра-
дений і роздратований, як джміль. На само-
му ж найголовнішому, найцікавішому обір-
вали його. А постать стрункої, колись коха-
ної жінки так і стояла йому перед очима, і він
уже нічого не бачив і не чув. Він весь тремтів

од зустрічі з нею, що мала ось-ось статися...
Він ще не знав до пуття, як це відбудеться.
Треба було писати далі, але ж було вирване з
рук те, що передувало цій зустрічі. Воно вже
забулося, а без нього мовчав і той, хто все
підказував слово за словом... І Павло Вели-
чай, напружуючи пам'ять, заходився віднов-
лювати весь попередній епізод. До кінця
зміни йому вдалося записати заново вихоп-
лене з рук. Йому здавалося, що стиль цього
епізоду ще пострункішав, став лаконічні-
шим, у ньому з'явилися нові деталі. Тепер
епізод уже кінчався так: «...світилася, черво-
ніла її постать, до щему знайомий вигин її
довгої шиї й округлих плечей...»

На прохідній із промзони в житлову чер-
гові прапорщики вилунали з колони саме
його, завели в бокову кімнатку й прошмона-
ли, роздягли майже догола, знайшли списа-

ний аркуш із відновленим епізодом опові-
дання й забрали. Величай аж об поли вдарив
руками з відчаю. Його палило бажання швид-
ше дійти до зустрічі з тією жінкою, якої не
бачив його герой ось уже вісімнадцять років
і... ціліснийкий сьогоднішній день через цих
проклятих прапорщиків.

Після вечері й вечірньої повірки Величай
засів у житловій секції й утретє записав той
самий епізод і навіть устиг до відбою просу-
нутися далі в сюжеті. Перш ніж шнур вим-
кнув світло, Величай сквапно написав наче
під чиєсь диктування таке:

«На балкон у прочинені двері долинали її
кроки по сходах, а він усю ще стояв, не
розплющуючи очей, не рушачи з місця. Ось
скрипнули двері в коридорі, і він почув
розгонистий голос і тоді ступив до кімнати,
звівши голову, мов перед шівкою рушничі...»

Уже в темряві, коли ніхто не міг прослідку-
вати за ним, Величай сховав дрібно списа-
ний аркуш у свій тайник і тільки тоді ліг,
україн утомлений від цієї виснажливої боро-
тби з прапорщиками за збереження пам'яті,
і зразу ж заснув, щасливий од завтрашньої
зустрічі з тією жінкою, котру він сьогодні
бачив усього лише якусь секунду після вісім-
надцятирічної розлуки. І було йому дуже
гірко уві сні, і шемкий сум усю ніч стояв коло
його самотньої зеківської душі.

Василь ЗАХАРЧЕНКО

м. Черкаси

«МЕНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО...»

До 13-річчя кримської дитячої газети «Джерельце» під Шевченковим гаслом «Мені тринадцятий минало...» оголошується **творчий конкурс серед юних читачів** — школярів Криму і всієї України. Надсилайте на адресу редакції (звичайною або електронною поштою) ваші **літературні, поетичні, публіцистичні твори** — на будь-які теми, які могли б бути надрукованими в дитячій газеті. Компетентне журі, яке очолює незмінний шеф-редактор «Джерельця» Данило Андрійович Кононенко, оцінить і відбере кращі творчі доробки, автори яких отримають шанс вибороти суперприз (**розкладний велосипед!**) та інші нагороди. Крім творчих завдань, будуть й цілком конкретні, за які нараховуватимуться додаткові бали. Ось два з них:

- КОЛИ ВИЙШОВ ПЕРШИЙ НОМЕР «ДЖЕРЕЛЬЦЯ»?
- ХТО, НА ВАШУ ДУМКУ, НАДАВ ДЛЯ ПЕРЕМОЖЦЯ КОНКУРСУ У «ДЖЕРЕЛЬЦІ» ГОЛОВНИЙ ПРИЗ — ВЕЛОСИПЕД?

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

ПІД ПЛЕСКІТ ХВИЛЬ, ПТАШИННИЙ СПІВ...

Саме під такий природний супровід проходять уроки у цій середній школі, що на самому березі Каламітської затоки, в оточенні чудового парку з реліктовими рослинами, оранжереєю і живим куточком. І навіть замість звичних монотонних дзвінків на перерву у коридорах щоразу лунає одна із восьми приспіваних мелодій. Усе це заради самих школярів, які є водночас і пацієнтами Євпаторійського центрального дитячого клінічного санаторію Міністерства оборони України.

Останній перед цьогорічними літніми канікулами заїзд — 207 дітей, з яких 87 — із родин українських військовослужбовців. Залежно від віку їх відразу розподілили по класах. У підсумку найчисленнішим виявився 7-й клас (17 осіб), тоді як першокласників усього двоє. Хай там як, але «за бортом» повноцінної шкільної науки, зазвичай, упродовж місяця не залишається ніхто. До обіду школярі проходять рекомендовані лікувальні процедури, а з 15-ї години розпочинаються уроки — щодня чотири-п'ять — за всіма загальноосвітніми предметами. Їх читають 15 кваліфікованих вчителів, а ще 20 вихователів опікуються дітьми вже на місці, тобто у медичних відділеннях, на дозвіллі.

У нашій школі, — розповіла її директор (помічник начальника санаторію з виховної роботи), випускниця Тернопільського педінституту Марія Турчинська, — лікувально-оздоровча робота тісно поєднана з навчально-корекційною. Із цією метою давно застосовуються елементи інклюзивного навчання, тобто хворі на ДЦП (дитячий церебральний параліч) в одному класі з іншими дітьми, у яких, скажімо, недуги органів дихання й алергози. Специфіка навчання та виховання дітей з діагнозом ДЦП полягає в тому, що порушення опорно-рухового апарату у них нерідко ускладнені дефектами мовлення, розумового і психічного розвитку. І тим не менше, від щоденного спілкування з такими дітьми та їхніми батьками наші педагоги мимоволі самі проймаються милосердям і добротою.

За словами Марії Іванівни, педагога майже з 35-річним стажем, гордість школи — вчителі Олена Лафазан (математика), Лариса Константинова (англійська мова), В'ячеслав Гладчук (історія), Галина Іванько (російська мова і література).

Унікальна і єдина середня школа в системі санаторно-курортних закладів вітчизняного оборонного відомства (створена в 1934 році) розташована у самому історичному центрі древньої Євпаторії. До цієї

історії діти можуть у прямому сенсі дістати рукою. Адже фрагмент археологічних розкопок античного городища «Керкінітида», якому, власне кажучи, завдячує своїм народженням сучасне місто-курорт, прямо у парковій зоні санаторію, поруч зі школою. Сам інтер'єр, наочне оформлення приміщень школи несуть неабияке пізнавальне-виховне навантаження. У цьому легко переконались, оглянувши експозиції «Дари моря», «Метелики Криму», нумізматичну колекцію, картини-натюрморти (їх подарувала школі родичка попереднього начальника санаторію Людмила Башкова). Є у триповерховій школі, розрахованій, до речі, на 350 школярів, просторий спортзал, декілька відкритих спортивних майданчиків, два невеличких музеї, бібліотека на 30 тисяч книг.

Чимало наших дітей — «надомники», — пояснює ще одну специфіку тутешньої педагогічної практики завуч школи Маргарита Чуркіна, — тобто через недуги, здебільшого ДЦП, на батьківщині з ними вчителі займаються у домашніх умовах раз на тиждень, а то й на декілька місяців. А тут їм приділяють увагу щодня. І діти безмежно раді спілкуванню з нами, своїми однолітками — ми це бачимо і відчуваємо. Тому вони йдуть на уроки залюбки. Треба бачити їхні очі, особливо на музичних заняттях, чи коли їм вдалося вперше власноруч щось намалювати, зліпити чи навіть елементарно написати ручкою.

А що думають про санаторну школу самі діти, адже їхніми вустами, як відомо, мовить істина?

— Тут вчителі добріші й уроки трохи коротші (аж на 5 хвилин!), — зізнається мені 13-річний Артем Шамов, син військовослужбовця із Дніпропетровщини.

Картину доповнюють батьки ма-

леньких пацієнтів. «Діти, — написала у книзі відгуків педагог за освітою Наталя Яковенко із Черкаської області, — із задоволенням поспішають до цієї школи, де на них чекають справжні вчителі — педагоги від Бога, з золотими серцями, добрими душами, величезною любов'ю до дітей».

Після 25 травня школа, як і скрізь, взяла перерву до 1 вересня. Натомість дитяча активність перемістилася на ігрові майданчики, клуб, на пляж. І знову без педагогів там теж аж ніяк.

Варто також додати, що нині навчально-виховним процесом у Євпаторійському центральному дитячому санаторії МО України, який очолює полковник медичної служби Юрій Пономаренко, охоплений також 127 дітей українських військовослужбовців дошкільного віку. У спеціальних ігрових кімнатах при кожному медичному відділенні з ними займаються за так званими програмами розвитку.

Василь САДОВСЬКИЙ
На знімках: під час уроку; директор санаторної школи Марія Турчинська

Фото автора

У Міжнародному дитячому центрі «Артек» пройшла акція «Я можу врятувати життя», повідомляє прес-служба дитячого табору. Протягом тижня понад 600 дітей навчалися робити штучне дихання, непрямий масаж серця, допомагати при кровотечах та ін. Завершилися навчання змаганнями п'яти команд, у яких перемогу здобули діти з табору «Озерний». У цьому заході взяли участь депутат Верховної Ради України Тетяна Бахтева, міністр охорони здоров'я АРК Олександр Каневський, голова Всеукраїнської ради реанімації Віталій Крилюк, а очолив суддівську команду знаменитий спортсмен-важкоатлет Василь Вірастюк.

Організатори заходу висловилися за введення практичного навчання першої допомоги у школах і пообіцяли проводити акцію «Я можу врятувати життя» в «Артеку» щороку.

ШКІЛЬНИЙ ТАБІР — МІСТОЧОК ЧЕРЕЗ ЛІТО

Літо — це місточок між навчальним роком, що завершився, і наступним. Шкільний табір для дитини є тим світом, що розширює соціальний досвід, надає дитині максимальні умови для розвитку творчих здібностей, задовольняє їхні інтереси й потреби.

Облаштування дитячого табору «Райдуга», який знаходиться на території НВК «Школа-гімназія» № 25 у Сімферополі, — одна із важливих форм роботи зі школярами в літній період.

Цей табір виконує дуже важливу місію — діти і відпочивають, і їх тут виховують. Усі батьки хочуть, щоб їхні діти влітку відпочили, загартувалися, засмагли, а ще — щоб літній відпочинок залишив багато хороших вражень.

Нам дуже приємно, що діти діляться своїми враженнями з батьками про проведений день, про небайдужих педагогів, вожатих.

Організатори літнього відпочинку у шкільному таборі «Райдуга» підготували і показали багато цікавого своїм вихованцям. Велика вам за це подяка!

Ніна Ікрянникова,
Олена Гуменюк

м. Сімферополь

ДЕНЬ БІБЛІОТЕКИ — У ПАРКУ

У ці літні дні кожна школа прагне організувати дитячий оздоровчий майданчик таким чином, щоб діти могли поєднати здоровий відпочинок та корисне дозвілля. Сімферопольська міська бібліотека-філія № 4 ім. М. Коцюбинського підготувала для школярів День бібліотеки, який пройшов у парку ім. Т. Шевченка. На території парку був прокладений маршрут літературно-красознавчого квесту «Казки навколо нас».

Учасниками квесту стали учні гімназії № 9 (керівник Валентина Кошелєва) та ЗОШ № 2 (керівник Галина Лелеко). Однією з умов конкурсу було проходження маршруту по парку. Відповідь на кожне завдання — впізнати уривок з відомої казки — була наступним завданням. У кожній команді був власний маршрут, який діти пройшли, показавши гарне знання фольклору. Фінішне слово, яке повинні були скласти учасники, — «бібліотека».

Продовженням Дня стала зустріч дітей з кримським поетесою, лауреатом багатьох міжнародних конкурсів Раїсою Царьовою-Форост, яка підготувала для юних читачів віршовану фізкультхвилинку, а потім організувала ляльковий спектакль, учасниками якого були самі діти.

Ірина РЕЙДЕР, завідувач бібліотеки-філії № 4 ім. М. Коцюбинського м. Сімферополь, вул. Поповкіна, 16;
телефон: 44-59-80; e-mail: fil4@cbs.crimea.ua;
<http://kocjubinski-lib-sim.narod.ru/>

ТАМ, ДЕ ГОРИ Й ПОЛОНИНИ...

Нещодавно в селі Верхній Ясенів (урочище Запідок) Верховинського району на Івано-Франківщині відбувся фестиваль проводів вівчарів на високогірні пасовища «Полонинське літо — 2012», який традиційно проводиться з метою вшанування людей нелегкої професії — «полонинників» та відродження вівчарського господарства.

«Полонинське літо» — фестиваль, який вже давно відомий не тільки в Україні, але й за її межами. Свято вкотре відбулося на полонині — місці урочистих зібрань гуцулів, яке, за повір'ям, має неабияку духовну силу: над нею на висоті 1221 метрів знаходиться унікальний витвір природи — Писаний Камінь.

Легенда стверджує, що цей камінь — не що інше, як священна могила короля титанів з племені карпів, від яких і пішла назва «Карпати». Ці люди-гіганти, ясноволосі і синьоокі, з'явилися в цьому краї, коли зійшли первозданні води, а Карпати тільки почали рости. Титани були наділені надприродною силою. Поховавши свого короля під гігантським каменем, вони вирубали сокирами оберіги. І сьогодні на камені можна побачити древні знаки та символи, які використовуються у гуцульських орнаментах. За легендою, стражниками біля гігантської кам'яної могили титани поставили тугешні старців. З того часу гуцули шанують Писаний Камінь як місце, де живуть могутні духи їхніх предків.

За іншим повір'ям місцина з Писаним Каменем є стародавнім язичницьким святилищем, де в сиву давнину палав священний вогонь.

Подією, що на цьому місці проходять сильні енергетичні потоки...

На шляху до полонини тисячі туристів, гостей свята могли придбати національні вироби з дерева, глини, посуд, вишиваний одяг, скуштувати гуцульські сирні коники, бринзу, вурду, будз.

Кожна сільська рада представляла сільськогосподарські досягнення

своїх жителів та колоритні вироби декоративно-прикладного мистецтва. Пригощали національними стравами, вітали і приділяли увагу кожному гостю голови сільських рад. У карпатських селах — це люди, які добре знають про нелегку вівчарську справу, бо самі тримають господарство з добрим десятком корів і сотнею овець.

У символізованих хатинках, які

облаштували для фестивалю гасди із карпатських сіл Криворівні, Верховини, Краснопілля, Гриняви, Яблуниці, Буковця, Верхнього Ясенева та інших, можна було скуштувати гуцульські страви — мамалигу, близько десяти страв із грибів, традиційний пастушачий бануш, що готується з кукурудзяної крупки крупного помолу, подається з бринзою, гулянкою (спеціально приготовлене квасне молоко) або білими грибами в сметані.

На сцені серед полонини виступали аматорські гуцульські хори та оркестри народних інструментів, танцювальні, вокальні колективи і солісти. А завершила фестиваль полонинська ватра і запальні танці й пісні навколо неї. Молодь, якої багато було на святі, дає надію на те, що «Полонинське літо» і неповторні гуцульські традиції будуть вічними, як древній Писаний Камінь — непохитний їхній оберіг.

Юлія КАЧУЛА

Писаний Камінь і його древні символи-оберіги

У ГУЦУЛІВ І ІНДІАНЦІВ БАГАТО СПІЛЬНОГО?

Українсько-російська експедиція вирушає до Івано-Франківської області для порівняння життя гуцулів та індіанців. Про це власному кореспондентові УНІАН в РФ повідомив один з учасників експедиції Юрій Белойван.

«Суть проекту «Етно-манія» полягає в тому, щоб висвітлити життя двох народних етносів — індіанців і гуцулів. Показати, що між ними є спільного, і водночас — наскільки це різні світи», — сказав Ю. Белойван. За його словами, в Карпатах пройде фотосесія з гуцулами, оскільки це практично єдиний етнос в Україні, який зберіг свою ідентичність.

«Ідея об'єднати в одному проекті гуцулів та індіанців Америки виникла у мене давно. Адже між ними є багато спільного: і ті, й інші палять люльки, носять топірці (томагавки у індіанців і бартки у гуцулів), мають схожі музичні інструменти, одяг і вірування (у індіанців посередниками між Богом і людьми вважаються шамани, а у гуцулів — мольфари). Звісно індіанці трохи інші, але все ж етнос не менш колоритний, ніж гуцули», — вважає Ю. Белойван.

З української сторони участь у проекті беруть Степан Грицюк і Юрій Гелитович зі Львова. За результатами експедиції буде видано фотоальбом.

Рік тому, 20 червня у Сімферополі виступало тріо із Сан-Паулу «Бразил» на чолі з одним із кращих виконавців музичних творів на португальській гітарі професором Рікарду Араужу.

На традиційну гітару португальська не схожа абсолютно. І струн у неї не 6 і не 7, а більше, і за формою швидше нагадує бандуру, ніж гітару, та і звучання багатше, тонше, вона значно співучіше від гітар, до яких ми звикли.

Та найцікавіше з'ясувалося під час ближчого контакту з музикантами. У професора Рікарду Араужу, зокрема, були на руках нігті, як у бандуристу, — вони слугували йому замість медіатора.

Спробуємо дослідити і пояснити, чому гітара саме там зазнала такої трансформації і чому португальська гітара є популярною в Бразилії. В цій колишній португальській колонії спілкуються і співають португальською. Дуже схожою мовою розмовляють і в іспанській провінції — Галиції. Тільки цю мову називають діалектом іспанської: іспанці — гальської, а португальці і самі носії діалекту — галегу. Це тільки в Україні можуть називати мову значної частини населення російською, а не діалектом української. В Іспанії ж іноземних мов не існує, є лише діалекти іспанської мови. В Галиції — гальський, у

Каталонії, Валенсії і Балеарес — каталонський, там загальнороманські корені набувають швидше французьких, а деінде італійських характеристик при звучанні, ближчому до французької.

А тепер до справи. Португаломовна іспанська Галиція є фактично продовженням

ГІПОТЕЗА

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС ПОРТУГАЛЬСЬКОЇ ГІТАРИ

Португалії, розташованої на Атлантичному узбережжі Піренейського півострова. Вона, за деякими географічними показниками, нагадує іншу країну, північна частина якої називається Галиція. Йдеться про Україну.

Втім, є в Україні й інший образ. Це — Палестина, північна частина якої у давні часи називалася Галілеєю. І якщо самаряни, котрі жили південніше, не вважалися євреями, то що вже говорити про галілеян. Галілеянином був і Ісус Христос. Й цього ніхто не заперечує. Ігор Каганець, зокрема, в своєму «Арійському стандарті» доводить, що галілеянин Ісус Христос розмовляв мовою карпатських лемків. Остання вимовлена ним

на хресті фраза насправді звучить не зовсім так, як це подається в інтерпретації авторів, що розмовляли стародавньоєврейською мовою. Вона звучить: «О, лельо, о, лельо, лем в мя ся остані». І означає це «О, тату, о, тату, лише (ти) в мені zostався». Зовсім не те, що здалося євреям, які вирішили, нібито Ісус Христос кличе пророка Ілію. А саме: «Боже мій, Боже мій, чому ти мене покинув?!» Але це суперечить самому смислу життя, вірі та діянням Божого Сина.

Напрошується думка, чи не з української Галиції двадцять чотири століття тому галілеяни переселилися в Палестину? Не виключено, що саме з української Галиції перебралися колись вони і в Галицію, що сьогодні входить до складу Іспанії. Ось чому під час гри на португальській гітарі, яка значно більше нагадує українську бандуру, використовуються прийоми українських бандуристів.

А те, що бразильці, які вважають себе португальцями, називають не лише жителів іспанської Галиції, але й Португалії галегу, може свідчити про українське (галицьке) коріння цих народів. Та і сама назва Португалія досить красномовна.

Михайло МАСАЄВ,
кандидат історичних наук

м. Сімферополь

Бібліотеку «Кримської світлиці» поповнила подарована письменником із Закарпаття Мирославом Дочинцем книга «Многії літа, благії літа», яка за рейтингом «Книжка року-2010» увійшла до списку найпопулярніших видань України. Пропонуємо увазі читачів уривок з цієї книги і запрошуємо до нашої «Світличної» бібліотеки!

(Продовження. Поч. у № 14-24)

Не треба нікого скидати з гори. Сам піднімайся в гору, якщо хочеш там бути. А скидати інших не треба. Ті, що на гору раз зійшли, нехай там залишаються, якщо можуть і хочуть. Високі місця ще більше вивіщують достойного і покажуть нікчемність нікчемного.

Ким ти є зараз і що ти робиш зараз — лише це має сенс. А не те, ким ти був і що ти робив колись.

Якщо не можеш сотворити благо, то хоча б відійди від зла. Це перший крок до блага.

Не варто говорити про щось серйозне більше півгодини. Бо тебе не слухатимуть. Багато говорячи, скажеш багато дурниць.

Уникай брехні, але й правду не всю кажи — щоб не поранити, не образити когось.

Коли мене довго немає вдома і я вертаюся, то бачу, як мої куці радо тремтять листям. Бо з ними розмовляю.

Ми нічого не даємо цьому світові. І нічого не забираємо в нього. Це світ усе нам дає і все забирає. Ми — як піщинки ріки часу. Золоті піщинки.

СОХТАШ ТРИМАЄШ — ПОМІЧ МАЄШ

(Сохташ — це повір'я, звичай, але не забобон)

Двічі не здоровкатися — бо посуд буде битися.

Напився води, решту з горнятка не виливай у відро — бо криниця не буде прибувати.

Сміття з підметеного двору бодай жменьку на вулицю шупнути — щоб усе недобре з чужими ногами пішло.

Насіння нікому не зичити, доки сам не посієш.

Пораючись на дворі чи на городі — двері приперти віником. Недобрий гість не внадиться.

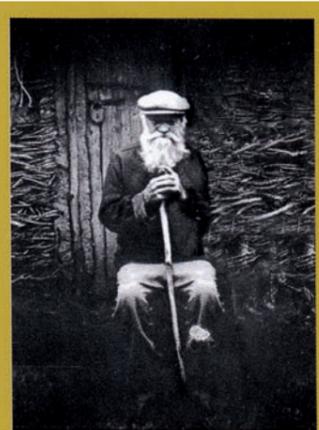
Коли розв'язуєш вузлик — дуй на нього. Одразу розв'яжеться.

Якщо в хаті щось не можеш знайти — перев'яжи ниткою ніжки столу. І уважно ще раз оглянься.

Якщо годинник перестав ходити — дай йому відпочити. А потім знову заведи.

Хворий чорний одяг нехай не одягає.

Болить голова — на старий хрест пов'яжіть хустку, нехай там повисить. Хворіє дитина — покладіть під хрест іграшку.

МНОГІІ ЛІТА. БЛАГІІ ЛІТА

Заповіти 104-річного
карпатського
мудреця -
як жити довго
в здоров'ї,
щасті і радості

Якщо корова втратила молоко, треба вранці взяти її на мотузку і спокійно провести її по ближнім хуторам довкола села — так, щоб закнути цим колом хлів.

Корову не пускати на відкриті пашу в русальну п'ятницю, Великодню п'ятницю, Дев'ятій четвер і Вознесіння.

Не втонеш, якщо вирівняєшся на воді хрестом, очима до неба. І намагайся спокійно й глибоко дихати.

Перед далекою дорогою чи важливою справою — позичте окрасець хліба в ковала чи іншого майстра, який у поті чола заробляє свій хліб. І візьміть із собою.

Мої родичі дуже раділи, коли знаходили на дорозі загублену конем підкову. Особливо, якщо це була підкова із задньої ноги. Вважалося, що вона «закалялася» на дорозах, вибиваючи іскри з каміння, набралася земної сили. Її прибивали над дверима, щоб до неї ніхто не торкався. Це важливо. Підкова з ріжками донизу захищала будинок від зла. А ріжками догори — привертала гаразди. Якщо в хаті недобрый дух, чвари, — підкову прибивали з внутрішнього боку дверей. Дехто клав її під ліжко — для гарного сну. Баба закопувала стару підкову в грядку і завжди мала буйну городину.

РЕЦЕПТИ ПОЖИВНИХ, СМАЧНИХ І ДЕШЕВИХ СТРАВ ВІД АНДРІЯ ВОРОНА КАПУСТА, НАЧИНЕНА ЗЕЛЕНИНОЮ

Головку капусти розібрати на листки, занурити в окріп на декілька хвилин. Дати воді стекти. Натерти крупно моркву, змішати з посіченою зеленіною (будь-якою) і часником. Загорнути начинку в капустяні листки, покласти в посудину і залити киплячим розсолем — 1 столову ложку солі на літр води. Через два дні страва готова.

БУРЯКОВА КАША

На 2 частини тертого буряка — по 1 частині тертої моркви, помідорів, цибулі. Все це окремо присмажити на олії, перемішати в горщику, потушувати півгодини, посолити. Перед їдою додаю часник і перець. Можна закручувати і в банки на зиму.

КАПУСТА ГОСТРЕНЬКА

Капусту нашинкувати, пересипати сіллю, дати кілька годин постояти. У порізані цибулю і часник висипати меленого червоного перцю, змішати з капустою в глиняному посуді. Тримати під гнітом 3 дні. На стіл подавати із зеленіною.

КАРТОПЛЯ З ОГІРКАМИ

Нарізати 4 гарячі картоплини і 2 квашені огірки кубиками, накришити зеленої цибулі, трішки посолити, скропити олією і перемішати.

ХОЛОСТЯЦЬКА ВЕЧЕРЯ

Зварити 100 г рису. Нашинкувати в нього 1 солодкий перець, 1 помідор, 1 квашений огірок, 1 морквину, 1 цибулину. На смак додати сіль, оцет, цукор, перець.

КАРТОПЛЯ З ОСЕЛЕДЦЕМ

Картоплю зварити в лущинні, порізати кружальцями. Так само цибулю. Оселедець нарізати скибочками. Скласти все гіркою, заправити олією, оцтом і гірчицею.

ГОРОХ З ОГІРКАМИ

Попередньо замочити горох, зварити. Нашинкувати в нього квашені огірки, цибулю. Заправити олією, зеленіною, прянощами, вкинути дрібку солі.

ГРИБНІ КОТЛЕТИ

Зварити гриби, краще білі. Дрібно посікти і змішати з рисом, який варимо на солі й петрушці. Зліпити котлети, обсипати їх мукою або обвалити в яйці. Підсмажити.

БУРЯК З ЧАСНИКОМ І СЛИВАМИ

Зварити буряк, натерти, додати посічений часник, запарений і порізаний чорнослив, потовчені горіхи. Покропити олією і присмачити зеленою петрушкою.

СУП ГРЕЧАНИЙ

В окріп (менше літра) опустити 4 картоплини, через 10 хвилин додати 1 склянку гречаної крупки, натер-

ту моркву, цибулю, багато зеленіни з коренями, сіль. Варити ще 20 хвилин.

СУП ГОРОХОВИЙ

Замочити в 2 літрах води 1 склянку гороху. Через 3 години довести до кипіння. Вкинути 4 картоплини, порізані на кубики, натерту моркву, зеленіну, приправи, часник, лавровий лист, сіль.

БОРЩ КВАСОЛЕВИЙ

Горня квасолі замочити на ніч в 2 літрах води. Коли квасоля звариться, злити відвар і додати в нього насіння кропу, нашинковані буряки, моркву, цибулю, коріння. Трохи поварити. Додати нарізану капусту і, коли борщ закипить, влити цибулю, заправлену на олії з помідорами. За 3 хвилини до завершення варіння додати товчений часник, зелень кропу і петрушки, приправи на смак.

КАРТОПЛЯНИЙ СУП З ПОМІДОРАМИ

8 картоплин нарізати дольками, варити 20 хвилин. Моркву, петрушку, цибулю, помідори нарізати і підсмажити на маргарині. Все це додати до картоплі і варити до готовності. Під кінець додати спеції.

СЕЛЯНСЬКИЙ СУП

Нарізати моркву, ріпу, цибулю, селеру. Легенько підсмажити на олії, потім залити гарячим грибним або овочевим бульйоном і варити 15 хвилин. Потім додати нарізану картоплю і варити до готовності. За 6 хвилин до завершення покласти кружечки помідорів, листки шавлю, шпинату або салату.

СУП ОГІРКОВИЙ

Почистити 4 квашені огірки. Шкірку кип'ятити 15 хвилин у склянці води, відкинути. А в розсіл опустити дрібно нарізані огірки, проварити 10 хвилин. У 1,5 л окропу зварити 1 картоплину, 1 морквину, 1 ріпу, 1 петрушку, 2 цибулі, корінь селери, 3 ст. ложки гречки або рису, лавровий лист, перець, кріп, прянощі.

СУП ОВОЧЕВО-ГРИБНИЙ

Моркву, корінь селери, цибулю нарізати соломкою і обсмажити з мукою. Відварені порізані гриби тушувати з овочами 7 хвилин. Картоплю, нарізану соломкою, варити з овочами і грибами до повної готовності. Додати товчені з сіллю часник і зелену петрушку.

КАПУСТЯНИК ГРИБОВИЙ

У бульйон (1 літр) зі звареними грибами покласти відварену перлову крупу, картоплю, свіжу капусту. Кип'ятити 10 хвилин. Натерти моркву і цибулю тушувати 15 хвилин з олією і водою. Варити до готовності овочів. Посипати дрібною зеленіною.

(Продовження в наступному номері)

ПОЧАЇВСЬКУ ЛАВРУ — ДО СПИСКУ ЮНЕСКО

ЮНЕСКО готова почати процедуру включення Почаївської лаври у список світової спадщини в разі офіційного звернення з боку української влади. Про це йдеться у відповіді цієї міжнародної організації на звернення колишнього голови політради «Нашої України» Валентина Наливайченка щодо необхідності захисту Почаївської лаври.

Зокрема, як повідомили УНІАН у прес-службі партії, Центр всесвітньої спадщини ЮНЕСКО заявив про готовність провести процес надання номінації Почаївської лаври у список світової спадщини.

В. Наливайченко переконаний, що українська громадськість має розпочати вплив на уряд для включення Почаївської лаври у список світової спадщини. «Якщо цього не зробить нинішня влада, об'єднана опозиція, яка приїде у новий парламент, зробіть усе необхідне, щоб Почаївською лаврою опікувалася міжнародна організація ЮНЕСКО. Лавра має бути національною святинією та зберігатися у світовій духовній скарбниці. Зробимо все для цього», — зазначив В. Наливайченко.

* * *

Як повідомляв УНІАН, у січні 2012 року В. Наливайченко направив до ЮНЕСКО листа щодо унікальної пам'ятки світової культури — Почаївської лаври. У листі наголошувалося, що Лаврі загрожує як неконтрольоване користування будівлями, що може призвести до втрати історичної спадщини, так і можливе обмеження для тих, хто бажає відвідати пам'ятку, за професійною ознакою. Крім того, у травні 2011 року відповідне звернення було направлено В. Наливайченком і щодо фундаментів Десятинної церкви у Києві.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ЧЕРВЕНЬ

22

22-24 червня 1941 р. — війська НКВД вчинили страшний злочин, масово розстрілявши в тюрмах десятки тисяч українців Галичини та Волині.

Помер:

1992 р. — Сокульський Іван Григорович, український поет, правозахисник, громадський діяч. У 1966 р. «за написання націоналістичних віршів» виключений з комсомолу і відрахований з університету. У 1968 р. виступив одним з авторів «Листа творчої молоді Дніпропетровська», в якому висловлювався протест проти політики русифікації в Україні, переслідування національної інтелігенції, плюндрування пам'яток культури, цькування роману О. Гончара «Собор». У середині червня 1969 р. Сокульського заарештували, і 27 січня 1970 р. Дніпропетровський облсуд засудив його за статтею 62, ч. 1 КК УРСР («антирадянська агітація і пропаганда») до 4,5 років таборів суворого режиму. Покарання Сокульський відбував спочатку у Мордовії, а з кінця 1971 р. — у Володи-

мирській в'язниці, згодом у таборах Пермської області.

20 травня 1991 р. був жорстоко побитий агентами КДБ під час пікетування з вимогами незалежності України в Дніпропетровську, що призвело до різкого погіршення здоров'я.

23

1917 р. — Центральна Рада УНР проголосила Перший Універсал про автономію України.

1990 р. — кримські татари почали повертатися на Батьківщину.

2001 р. — почався триденний офіційний візит Папи Римського Івана Павла II в Україну.

24

День молоді.

Щорічно, підтримавши ініціативу молодіжних об'єднань і організацій, в останню неділю червня Україна і Білорусь відзначають День молоді. В Україні День молоді встановлений Указом Президента України № 323/94 від 22 червня 1994 року.

Юність і молодість — це не тільки прекрасні періоди в житті кожної людини, але ще й особливий стан душі. Це час дерзаних, пошуків, від-

криттів і реалізації найсміливіших сподівань.

Саме вони, сьогоденні школярі, студенти, молоді працівники, підприємці, науковці, скоро визначатимуть шляхи розвитку країни.

1934 р. — столиця УРСР перенесена з Харкова до Києва.

Народилися:

1897 р. — Іван Лютий-Лютенко (Гонта), звенигородський отаман.

1914 р. — Мирослав Іван Любачівський, верховний архієпископ Львівський, глава Української греко-католицької церкви.

25

Народився:

1886 р. — Іван Крип'якевич, український історик, академік, професор Львівського університету, директор Інституту суспільних наук АН України. Автор низки наукових досліджень про українську козацьку державність та Богдана Хмельницького, ряду підручників з історії України.

Помер:

1205 р. — галицький князь Роман Мстиславич.

26

Померли:

1941 р. — Володимир Прийма, священник, новому-

ченик УГКЦ, закатований енкаведистами.

1958 р. — Святослав Шрамченко, військовий і громадський діяч, капітан-лейтенант УНР, видатний філателіст, письменник.

27

1663 р. — у Ніжині відбулася козацька рада (Чорна Рада), на якій гетьманом Лівобережної України було обрано Івана Брюховецького.

1905 р. — почалося збройне повстання моряків на панцернику «Князь Потьомкін Таврійський». За часів УНР мав назву «Борець за свободу», входив до Українського військово-морського флоту.

В цей час відбувався підйом революційного руху в Росії та національної свідо-

Г. Вакуленчук

мості в Україні. На Чорноморському флоті партійні та національні українські гуртки з'явилися ще в 1902-1903 рр. Україна в складі Російської імперії перебувала під подвійним гнітом — національним і соціальним, тож матроси Чорноморського флоту, в переважній більшості українці, брали активну участь в революційному русі проти царату.

Організатором і першим керівником повстання став уродженець Житомира артилерійський унтер-офіцер Григорій Вакуленчук. Приводом для повстання послужив наказ командира корабля про розправу з 30 матросами, що відмовилися їсти борщ, приготований із зіпсованого м'яса.

Повстання почалося з легендарної фрази, вимовленої Вакуленчуком українською мовою: «Та доки ж ми будемо рабами!»

Як згодом влучно висловився Іван Багряний, що докладно вивчав історію повстання та працював над романом про панцерник: «Це було повстання української стихії. Повстання кріпаків князя Потьомкіна, нащадків Самійла Кішки і всього українського Запоріжжя».

1964 р. — у Вашингтоні

відкрито пам'ятник Тарасові Шевченку.

28

День Конституції України. 1996 р. — після 23-годинного обговорення у Верховній Раді України прийнято Конституцію України.

1651 р. — найбільший бій Хмельниччини, який відбувся біля міста Берестечко між Військом Запорозьким під командуванням Богдана Хмельницького та союзним йому кримськотатарським військом Ісляма III Герая з одного боку та армією Речі Посполитої під командуванням Яна Казимира II — з іншого.

1910 р. — митрополит Андрей Шептицький вперше в австрійському парламенті виголосив промову українською мовою.

1914 р. — у Львові відбувся Великий з'їзд «Соколів» і «Січей» числом понад дванадцять тисяч учасників, що поставили собі мету: «Вироблювати в народі фізичну справність і організаційну карність як силу народу».

1917 р. — на засіданні Малої Ради було сформовано перший український уряд — Генеральний Секретаріат.

Помер:

1911 р. — Архип Тесленко, український письменник.

ПІСНЯ ОДИНОКОГО ПТАХА...

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.

Їх залишилися в Криму всього кількасот. І скоро, як прогнозує демографи, кримчаків не буде взагалі. Є така точка в кожному невеликому народі, після якої йому вже не відновитися біологічно. Звичайно, представники етносу залишаться, розчинившись у масі інших національностей, але своєї власної в них уже не буде.

— Цей процес розпочався після Другої світової війни, в якій кримчаків майже знищили німецько-фашистськими окупантами, як народ, — розповіла голова культурно-просвітницького товариства «Кримчаклар» Дора Пиркова. — Перервалася традиція одруження кримчацьких юнаків з дівчатами своєї національності. Сім'ї стали змішаними, в яких традиції предків поступово почали забуватися.

А це ж ціла енциклопедія життя, самобутність якого виплекана тривалим трудом буття та еволюційного розвитку кримчаків протягом століть. На формування їхнього побуту і культури впливали і кліматичні фактори та природні рельєфи. Як уберегти цей образ і дух предків, їхній унікальний голос у людстві від забуття?

Сьогодні або ніколи, — вирішили у створеному в 1989 році товаристві кримчаків «Кримчаклар» і по крупичках почали збирати оповідання, притчі, легенди, пісні — все, що залишилося в пам'яті людей про народну мораль, фольклор, кулінарні рецепти. Кримчацька казка «Ашик Гаріп», наприклад, глибоко вразила художню уяву російських поетів Олександра Пушкіна і Михайла Лермонтова і вони використали її сюжет у своїй творчості. І з таких мозаїчних клаптиків складався психолого-художній опис характерів і типів кримчаків. Їх, зокрема, узагальнив у книзі «Письмова спадщина кримчаків» старійшина етносу, вчений-мовознавець і дослідник фольклору Давид Ребі та автор п'ятнадцяти поетичних книг і п'яти — прози Олександр Ткаченко в збірнику «Сон кримчака, або Відірвана земля».

Карасубазар і община кримчаків навколо нього — це, за О. Ткаченко, особлива планета, анклав, як у «Миргороді» М. Гоголя — теж ціле населення персонажів, — написав у вступній статті до книги доктор філософських наук Георгій Гачев. Гортаєш її сторінки і з перших рядків відчувається дух, воля і навіть

інтонація людей древнього гордого народу з трагічною долею.

Дослідження подій і фактів, етнографічні статті, фольклорні матеріали, мемуари, листи, документи з фотоілюстраціями, вірші і проза з історико-культурної спадщини кримчаків регулярно друкуються протягом останніх років в альманасі «Кримчаклар», який виходить завдяки фінансовій підтримці Республіканського комітету у справах національностей і депортованих громадян АРК. Товариством уже підготовлено і видано шість його випусків обсягом близько двохсот сторінок кожен.

За свою багатовікову історію кримчаків сформували традиції, близькі до традицій тюркомовних народів, які проживали поряд з ними. Однак були і відмінності з етичних та конфесійних мотивів. Особливо добре це видно в національному одязі, який було продемонстровано на семінарі у слайд-шоу, створеному за експонатами народного історико-етнографічного музею кримчаків під мелодію народних пісень і танців в аранжуванні і виконанні композитора Валерія Слуцького. Фоторяд доповнила розповідь завідувача музею Ніни Бакши, яка вийшла на сцену в довгій, у народному стилі сукні з фіолетового оксамиту і національному головному убору — фесці, прикрашеній вишитими орнаментами і рюшами «золотих» монеток, а група «Рувшан» («Радість») Театру танцю народів світу «Мозаїка» з Євпаторії під керівництвом лауреата міжнародних тюркських фестивалів Тетяни Садовської виконала жартливий народний танець.

Елементи стародавніх звичаїв і вірувань постійно були присутні в житті кримчацького народу і передусім у весільних обрядових традиціях, які відзначаються багатством і мальовничістю, зберігаючи в собі смислове значення різних етапів розвитку етносу. Вибір нареченої, попередні переговори перед сватанням, заручини — це ціла епопея з жартами, піснями, капризами дівчини на виданні.

Весілля тривало тиждень. Розпочавшись у понеділок, воно закінчувалося в неділю. Кожен із цих семи днів як окрема художня композиція зображений на триптиху «Історія, обряди і життя драма кримчаків». Її автору Іллі Борохову, кримчаку за національністю, директору Сімферопольської дитячої художньої школи, і надала слово ведуча семінару — методист ВІКЦ Зіну-

ре Ісмайлова для розповіді про цей чудовий, наповнений поезією, естетикою краси і глибиною символікою ритуалів обряд.

Його окремі фрагменти, зокрема сватання, одягання нареченої, її танець із нареченим, розламування коржа і загальний улюблений ритуальний танець — «хайтарму» (повернення), продемонстрували учасники театралізованого дійства, в якому роль чарівної свахи виконала Ніна Бакши, батька нареченої — художник-дизайнер, викладач Сімферопольської дитячої художньої школи Георгій Голубятников, її матері — Тетяна Садовська, нареченої — артистка ансамблю «Хайтарма» Марина Линчак, нареченого — студент Донецької консерваторії Антон Жонев. У виконанні лауреата тюркських фестивалів і конкурсів Сервіназ Бекташевої прозвучала кримчацька пісня «Ельмаз».

У кримчацькому весіллі, яке було не тільки радісною і щасливою подією для молодих людей, а й великою відповідальністю на все життя, не допускалася навіть думка про зраду. Одружувалися кримчаків в юному віці: дівчата в 13–16, хлопці — в 16–18 років. Весілля відбувалося в основному восени. В його обрядових елементах за участі родичів, сусідів і знайомих є такі, які відсутні в інших народів, наприклад, розвішування посаги нареченої для загального огляду. Це була справжня виставка рукоділля, немов у галереї декоративно-прикладного мистецтва. Ще маленькою дівчинкою наречена шила, вишивала узорі, плела мереживо, прикрашала білизну: простирадла, рушники... Всю свою фантазію і майстерність вкладала у виготовлення серветки — подарунка майбутньому чоловіку. От де виявлялося, хто — майстриня, а хто лінується в роботі.

Якщо наречена була сиротою, збирали придане їй добрі люди всією громадою. «Нитку тут, нитку там — для нареченої каптан». Четвер — день вінчання розпочинався з очищення водою молодят у лазні перед вступом у шлюб. А в процесі шлюбної церемонії за іудейським ритуалом у синагозі до традиційного канонічного благословення рабина — ребі додавалося підняття над їхніми головами живого півня.

Семінар з реставрованим обрядом весілля і демонструванням фрагментів документального фільму «Рядки стародавнього джонки», автор якого — заведу-

вач корпункту Всесвітньої служби «Українське телебачення і радіомовлення» Валентин Козубський, можна назвати майстер-класом з народознавства. Для кримчаків це було свято з музикою, піснями, іграми, обміном римованими жартами і частівками-експромтами. І безліч квітів, особливо гвоздик. Ця квітка — символ любові, дружби, довіри. Гвоздику дарував наречений коханій, вона — йому, гостям і просто знайомим людям.

Яскраві красиві костюми, чудовий обряд, через який проходили до війни всі, у тому числі й найпростіші сім'ї. Проте в наш час навіть одноденну урочисту церемонію одруження і весілля за всіма народними звичаями спроможна здійснити не кожна родина. І зовсім не через ігнорування традицій, а через необхідність чималої суми банківського кредиту для фінансового забезпечення цих сімейних свят.

Час і родинні доходи вносять корективи у весільні та інші обряди і традиції. Однак закладений в них глибокий зміст, зібраний і перевірений століттями, не забувається. Його відчуваєш серцем, а особиста участь в яскравому театралізованому видовищі нехай і невисокого, а лише домашнього рівня робить кожного з нас творцем народної культури, причетним до загальної духовності народу, наповнює її любов'ю, вірою і гармонією.

Валентина НАСТІНА

«ЛАСТІВЧИНЕ ГНІЗДО» ГОТУЄТЬСЯ ДО ЮВІЛЕЮ

Символ Криму палац «Ластівчине гніздо» відзначає цього року 100-річчя. У зв'язку з ювілеєм на засіданні Ради міністрів АРК затверджено ряд заходів, у тому числі парусна регата «Кубок Ластівки», етнічний фестиваль, конкурси, конференції, виставки. Про це кореспондент УКРІНФОРМУ передає з посиланням на ГУ інформаційної політики РМ АРК.

Заплановано також ювілейний вечір на честь кримського палацу з презентацією фірмового логотипа пам'ятки, науково-практична конференція «Ластівчине гніздо: перспективи розвитку в культурному, науковому і туристичному просторі України». Крім того, пройде виставка «Римляни і тавроскіфи у Криму. Контакт цивілізацій», фестиваль народних промислів і ремесел «Мудрість століть», виставка підводних історичних знахідок «Скарби Чорного моря».

У плані заходів також спеціальне пошення поштової марки і дитячий художній конкурс «Ластівчине гніздо — територія щастя». Будуть також продемонстровані картини кримських художників із зображенням замку-палацу і вистави під відкритим небом.

Для святкування 100-річчя палацу Рада міністрів затвердила кошторис у розмірі 106 тис. грн.

Палац «Ластівчине гніздо» — пам'ятка архітектури і історії, побудований у 1912 році в готичному стилі. Замок розташований у селі Гаспра на прямовисній скелі мису Ай-Тодор.

Передплатити «Кримську світлицю» на друге півріччя 2012 року можна у будь-якому поштово-му відділенні на території України.

Передплатний індекс — 90269

ВАРТІСТЬ ПЕРЕДПЛАТИ:
1 місяць — 9,27 грн.; 3 місяці — 27,21 грн.; 6 місяців — 52,77 грн.

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштово-му відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com